

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Ettevõtluse osakond

Klair Luup
AÜMD-4

ETTEVÕTLUSTOETUSTE ANALÜÜS PÄRNU LINNAS JA MAAKONNAS

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Indrek Jakobson
Kaasjuhendaja: lektor Margus Kõomägi

Pärnu 2014

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Ettevõtlustoetused finantseermisvahendina	7
1.1. Ettevõtja ja ettevõtluse olemus ning ettevõtete liigitus	7
1.2. Ettevõtete finantseerimisvõimalused	11
1.3. Ettevõtlustoetus kui ettevõtete finantseerimisallikas	17
2. Ettevõtlustoetused Euroopa Liidus, Eestis ja Pärnumaal	24
2.1. Ettevõtlustoetused ja nende taotlemise põhimõtted	24
2.2. Pärnumaa ettevõtlustoetuste statistiline võrdlus	28
3. Pärnu linna ja maakonna ettevõtete võimalused ja kogemused ettevõtlustoetuste taotlemisel	37
3.1. Ettevõtete rahulolu-uuringu meetodika ja valim	37
3.2. Ettevõtete rahulolu-uuringu tulemused	39
3.3. Ettevõtete rahulolu-uuringu järeldused ja ettepanekud	48
Kokkuvõte	52
Viidatud allikad	55
Lisad	63
Lisa 1. Ettevõtte finantseerimisallikad eluetappide ja tulukuse järgi	63
Lisa 2. Tugisüsteemide poolt toetatud äriühingud ja FIE-d õigusliku vormi järgi	64
Lisa 3. Ettevõtted tegevusala ja maakonna järgi aastal 2012	65
Lisa 4. EAS-i kaudu toetatud ettevõtted Pärnumaal tegevusalade lõikes aastatel 2008-2013	66
Lisa 5. Eesti Töötukassa Pärnumaa osakonnas antud ettevõtluse alustamise toetused tegevusalade lõikes perioodil 2008-2013	67
Lisa 6. Pärnu Linnavalitsuse kaudu toetatud ettevõtted Pärnus tegevusalade lõikes aastatel 2012-2013	68
Lisa 7. Uurimuse valimis olevad ettevõtted	69

Lisa 8. Ettevõtlustoetused Pärnu linnas ja maakonnas – ettevõtjate küsitlus.	74
Lisa 9. Pärnu linna ja maakonna ettevõtted ja uuringus osalenud ettevõtted õigusliku vormi järgi.....	79
Lisa 10. Uurimuses osalenud ettevõtted tegevusalade lõikes	80
Lisa 11. Toetuseid taotlenud ettevõtted toetuse liigi ja tugisüsteemi järgi	81
Lisa 12. Toetuseid saanud füüsilised isikud ja ettevõtted informatsiooniallikate kaudu	82
Summary	83

SISSEJUHATUS

Nii riik tervikuna kui ka selle omavalitsusüksused soovivad pidevalt areneda ja muutuda atraktiivsemaks, eesmärgiks vähendada arenguerinevusi teiste riikidega. Sellele aitab kaasa edukate ettevõtete olemasolu. Uue ettevõtte loomiseks või ettevõttes suurte muudatuste tegemiseks ei piisa alati omavahenditest, mistõttu kasutavad ettevõtted äritegevuseks ja investeringute rahastamiseks ka võõrvahendeid. Lõputöös antakse ülevaade, milliseid finantseerimisallikaid on erinevates ettevõtte arenguetappides mõistlik kasutada. Samuti toetustest, mida on Pärnu linnas ja maakonnas tegutsevad ettevõtted kasutanud. Töös antakse ülevaade Pärnu linna ettevõtlustoetusest, Eesti Töötukassa ettevõtluse alustamise toetusest ja palgatoetusest ning Euroopa Liidu struktuuritoetustest ettevõtetele, mida jagavad Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus ning Krediidid ja Ekspordi Garanteerimise Sihtasutus.

2007-2013 kehtis Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia, mille alusel eurorahasid jagati. 2014. aasta jaanuaris hakati kasutama Euroopa Liidu vahendite kasutamiseks partnerluslepet, mistõttu on asjakohane välja selgitada eelmisel perioodil saadud struktuuritoetuste suurus ning analüüsida, millised on Pärnumaal tegutsevate ettevõtete kogemused konkreetse programmdokumendiga, kui kasutati Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse poolt antud toetuseid. Samuti anda hinnang, millised olid ettevõtete kogemused Eesti Töötukassalt ja Pärnu Linnavalitsuselt toetuste taotlemisel.

Teema on aktuaalne, kuna ettevõtlustoetuste abiga rahastatakse nii alustavaid ettevõtteid kui juba tegutsevaid ettevõtteid, et tõsta riigi konkurentsivõimet. Ettevõtete lisandumise ja juurdekasvu tagajärjel suureneb riigis töökohtade arv ja kasvavad riigi tulud maksude arvelt. Ettevõtlustoetuseid jagavad nii Euroopa Liit, riik kui ka kohalikud omavalitsused, et soodustada ettevõtluse arengut.

Käesoleva töö uurimisprobleemiks on välja selgitada ettevõtjate hinnangud ettevõtlustoetustesse ja millist mõju on avaldanud erinevates valdkondades tegutsevatele ettevõtetele toetuste saamine. Uurimisprobleemist tulenevalt on bakalaureusetöö eesmärgiks hinnata ettevõtlustoetuseid ettevõtte finantseerimisvahendina, Pärnu linna ja maakonna ettevõtjate suhtumist ettevõtlustoetustesse, selle taotlemise ja saamise protsessidesse ning välja selgitada toetuste mõju ettevõtete arengule ja vastavalt uuringu tulemustele teha konkreetsed parendusettepanekud ettevõtetele ja tugisüsteemidele, et suurendada ettevõtlustoetuste positiivset mõju.

Eesmärgist tulenevalt on käesoleva töö uurimisülesanneteks:

- tuua välja ettevõtete liigitus;
- anda ülevaade ettevõtete finantseerimisallikatest;
- defineerida võimalikult täpselt ettevõtlustoetuse mõiste ning anda ülevaade Pärnu linnas ja maakonnas kasutatud ettevõtlustoetustest perioodil 2007-2013;
- selgitada välja Pärnumaal saadud toetuste arv ja summa Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse, Eesti Töötukassa ja Pärnu Linnavalitsuse kaudu;
- viia läbi kvantitatiivuuring perioodil 2007-2013 antud ettevõtlustoetuste kohta Pärnu linna ja maakonna ettevõtete seas;
- teostada uurimustulemuste analüüs ja tuua välja autoripoolsed ettepanekud.

Uurimisülesannete lahendamiseks kasutatakse nii eesti- kui inglisekeelsete autorite (Bragg, Damodaran, Miettinen, Smith`id jt) kirjutatud raamatuid. Samuti kasutatakse peamiselt EBSCO ja Euroopa Komisjoni kodulehe andmebaasidest leitud võõrkeelseid teaduslikke artikleid. Lisaks saadakse teemat puudutavaid materjale õigus- ja normatiivaktide kirjetest. Olulised allikad empiirilises osas andmete analüüsimiseks on erinevad ettevõtluse tugisüsteemide kodulehed ja Eesti statistikaameti koduleht. Bakalaureusetöö raames viiakse läbi põhjalik uuring Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuselt toetust saanud firmade kohta, kasutades toetuste andmebaasi perioodil 2007-2013 ja Pärnumaa ettevõtete kodulehti, e-krediidiinfot ning ettevõtete inforegistrit, et kindlaks määrata toetust saanud ettevõtete tegevusala. Need andmed koos Eesti Töötukassa Pärnumaa osakonna ja Pärnu Linnavalitsuse poolt toetatud ettevõtetega on

bakalaureusetöö üldkogumiks. Küsimustikku ei ole võimalik saata kõigile toetust saanud ettevõtetele ja samuti ei saa eeldada, et vastused laekuvad kõigilt, kellele on küsimustik saadetud. Lisaks kasutatakse bakalaureusetöös Eesti Töötukassast saadud statistilisi andmeid.

Töö koosneb kolmest peatükist, mis jagunevad alapunktideks. Esimeses osas defineeritakse mõisteid ettevõtja ja ettevõtlus ning tuuakse välja ettevõtete liigitus. Samuti antakse ülevaade ettevõtete finantseerimisvõimalustest ning käsitletakse pikemalt ettevõtlustoetust kui ettevõtete olulist finantseerimisallikat. Töö teine osa kirjeldab rakendusüksuse Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toetuseid, mis on antud Pärnu linnas ja maakonnas programmiperioodil 2007-2013. Samuti Eesti Töötukassa Pärnumaa osakonna ja Pärnu Linnavalitsuse poolt antud toetuseid ning tuuakse välja ka võimalus taotleda Krediidi ja Ekspordi Garanteerimise Sihtasutuselt laenu. Lisaks saab ülevaate Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse, Eesti Töötukassa Pärnumaa osakonna ja Pärnu Linnavalitsuse poolt jagatud toetuste summadest ja ettevõtete arvust kolme ettevõtte liigituse – õigusliku vormi, ettevõtte suuruse ja harulise kuuluvuse - järgi. Kolmandas peatükis kirjeldatakse uurimuse valimit, analüüsitakse tulemusi ning tehakse järeldusi ja ettepanekuid ettevõtetele, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusele, Eesti Töötukassale ja Pärnu Linnavalitusele.

Bakalaureusetöö koostamisel on lähtutud Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži 2012. aasta üliõpilaste kirjalike tööde metoodilisest juhendist.

1. ETTEVÕTLUSTOETUSED

FINANTSEERIMISVAHENDINA

1.1. Ettevõtja ja ettevõtluse olemus ning ettevõtete liigitus

Mõistetele „ettevõtja“ ja „ettevõtlus“ on läbi aegade pakutud erinevaid definitsioone ja seetõttu ei eksisteeri neil ühtset kokkulepitut määratlust. See on tingitud asjaolust, et ettevõtlus muutub koos ajaga. Järgnevas alapeatükis vaatlleb autor mõiste „ettevõtja“ tähendust minevikus ja tänapäeval (vt tabel 1) ning mõiste „ettevõtluse“ definitsiooni.

Tabel 1. Mõiste „ettevõtja“ tähendusi 13.-21. sajandini (Allikas: Ettevõtja ja... 2006; Miettinen, Teder 2006: 7-35; Smith, Smith 2000: 2; autori koostatud)

Ajastu	Ettevõtja käsitlused
13.-14. sajand	Vahendaja, näiteks maadeavastaja Marco Polo.
15. sajand	Isik, kes on aktiivne ja saavutab midagi (prantsuse sõnaraamat).
16. sajand	Suurte ehitusprojektide (näiteks lossid, kloostrid või katedraalid) juht. Samuti paraadide ja muusikaliste ürituste organisator.
17. sajand	Isik, kes sõlmib valitsusega lepingu mingite tööde teostamiseks või kaupade müügiks.
18. sajand	Ratsionaalne otsustaja, kes juhib ettevõtet ja lepib riski olemasoluga (R.Cantillon).
18. sajand	Seikleja, kes otsib hasartmängu võimalust, asetab end juhuse hooleks (inglise sõnaraamat).
19. sajand	Isik, kes püüab muuta majandusressursse madala tootlikkusega piirkonnas kõrgema tootlikkuseni (J.B.Say).
20. sajand	Innovaator, kes kombineerib ressursse uut moodi (J.A.Schumpeter).
20. sajand	Eraettevõtja, peamiselt teatri- ja tsirkuseetenduste korraldaja kapitalistlikes maades (Eesti sõnaraamat ENE 1).
21. sajand	Ettevõtte omanik ja selle tegevuse organiseerija ning ettevõtte tulemuse eest vastutaja ehk riski kandja.

Uute äri võimaluste leidmine ja ära kasutamine majandusliku tulu saamiseks on inimtegevuses olulist rolli mänginud antiikajast alates. Läbi aegade on mõisteid

„ettevõtja“ ja „ettevõtlus“ käsitletud väga erinevalt. (Miettinen, Teder 2006: 7) Mõiste „ettevõtja“ pärineb prantsuse keelest ja prantsuse keele sõnaraamatu järgi tähistab isikut, kes võtab midagi ette ja saavutab midagi (Smith, Smith 2000: 2). Sellist inimitüüpi nagu ettevõtja ei eksisteeri. On lihtsalt isikud, kes mingil ajahetkel käituvad ettevõtlikult. (Hunter 2012: 109) Äriseadustiku § 1 kohaselt on ettevõtja füüsiline isik, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ning kaupade müük või teenuste osutamine on talle püsivaks tegevuseks, ning seaduses sätestatud äriühing. Seega võib seaduse järgi olla ettevõtjaks nii füüsiline kui ka juriidiline isik.

Mõistele „ettevõtlus“ ei ole olemas üldiselt tunnustatud definitsiooni. Ettevõtluurijate taust on erinev, mistõttu on igapähe olnud kaldumus tuua uurimusse oma taustteaduse nüansse majandusteadusest, sotsioloogiast, psühholoogiast või mingist muust teadusharust. (Miettinen, Teder 2006: 32) Mõiste defineerimisel on keskseks küsimuseks olnud „*Mis toimub turgudel, kui ettevõtja hakkab tegutsema?*“ (Ibid.: 34).

Euroopa riikide seadusandluses on defineeritud ettevõtlust kui ettevõtete asutamine ja nende tegevuse organiseerimine (Ettevõtja ja... 2006), mille eesmärgiks on pakkuda kaupu või teenuseid isikliku kasumi teenimiseks (Bittel *et al.* 1988: 7).

Selleks, et paremini mõista ettevõtete eripärasid ja teha nendel vahet, peab autor oluliseks välja tuua ettevõtete liigituse. Ettevõtete liigitamist on vaja ettevõtetele, et teada, millist liiki toetust on võimalik taotleda ja millised toetused on nendele välistatud. Põhiliste jaotuskriteeriumidena saab välja tuua harulise kuuluvuse, ettevõtete suuruse, õigusliku vormi, tehnilis-majandusliku struktuuri ja eesmärgipüstituse (Reiljan 2004: 44). Autor vaatleb põhjalikumalt eelnevalt nimetatutest kolme kriteeriumi: ettevõtte suurust, õiguslikku vormi ja harulist kuuluvust.

Ettevõtluse arengu hindamisel on tähtis vaadelda ettevõtete suurust, sest sellest oleneb nende käitumine ja juhtimine (Venesaar 2003: 12). Ettevõtte suuruse määratlemisel kasutatakse jaotusalusena kõige sagedamini töötajate arvu, aastakäivet ja/või bilansimahtu. Ettevõtte kvalifitseerub väike- ja keskmise suurusega ettevõtteks, kui on lisaks töötajate arvu kriteeriumile täidetud ka käibe või bilansimahu kriteerium (vt tabel 2). Üle 250 töötajaga ettevõtte loetakse suurettevõtteks. (Reiljan 2004: 44) Hetkel

kehtivad kriteeriumid jõustusid esimesel jaanuaril 2005. aastal ja on Euroopa Liidu riikides ulatuslikult kasutusele võetud (*On the implementation of...* 2009: 2).

Tabel 2. Euroopa Liidu kriteeriumid väike- ja keskmise suurusega ettevõtete määratlemiseks (Allikas: *On the implementation of...* 2009: 3)

Kriteerium	Mikro-ettevõtte	Väike-ettevõtte	Keskmise suurusega ettevõtte
Maksimaalne töötajate arv	<10	<50	< 250
Maksimaalne käive, milj. EUR	2	10	50
Maksimaalne bilansimaht, milj. EUR	2	10	43

Eesti Vabariigis kehtivate seaduste kohaselt võib ettevõtja valida püstitatud eesmärkide ning oma vajaduste ja võimaluste järgi sobiva tegutsemisvormi. Järgnevalt annab autor lühiülevaate tulu taotleva äritegevuse võimalikest õiguslikest normidest. Need on füüsilisest isikust ettevõtjad ja äriühingud. (Venesaar 2003: 13)

- Füüsilisest isikust ettevõtjaks võib olla iga füüsiline isik, kes peab enne tegevuse alustamist esitama avalduse enda kandmiseks äriregistrisse (Äriseadustik 1995: §3). Füüsilisest isikust ettevõtja vastutab oma kohustuste eest kogu oma varaga (Äriseadustik 1995: §78).
- Aktsiaselts on äriühing, millel on aktsiateks jaotatud aktsiakapital. Aktsionär ei vastuta isiklikult aktsiaseltsi kohustuste eest. Aktsiaselts vastutab oma kohustuste täitmise eest oma varaga. (Äriseadustik 1995: §221) Aktsiakapital peab olema vähemalt 25 000 eurot (Äriseadustik 1995: §222).
- Osäühing on äriühing, millel on osadeks jaotatud osakapital. Osanik ei vastuta isiklikult osäühingu kohustuste eest. Osäühing vastutab oma kohustuste täitmise eest kogu oma varaga. (Äriseadustik 1995: §135) Osakapital peab olema vähemalt 2 500 eurot (Äriseadustik 1995: §136). Alates 1. jaanuarist 2011 ei ole osäühingu reservkapitali moodustamine enam kohustuslik (Osäühing 2014).
- Tulundusühistu on äriühing, mille eesmärgiks on toetada ja soodustada oma liikmete majanduslikke huve läbi ühise majandustegevuse, milles liikmed osalevad tarbijate või muude hüvede kasutajatena, hankijatena, tööpanuse kaudu, teenuste kasutamise kaudu või mõnel muul sarnasel viisil. Ühistu vastutab oma kohustuste eest oma varaga. Ühistu liige ei vastuta isiklikult ühistu kohustuste eest. Kui põhikirjaga ei

ole ette nähtud ühistu liikmete isiklikku vastutust ühistu kohustuste eest, peab osakapital olema vähemalt 2 500 eurot. (Tulundusühistuseadus 2001: §1)

- Täisühing on äriühing, milles kaks või enam osanikku tegutsevad ühise ärinime all ja vastutavad ühingu kohustuste eest solidaarselt kogu oma varaga (Äriseadustik 1995: §79). Täisühingu osanikuks võib olla füüsiline isik või juriidiline isik. Täisühingu osanikuks ei või olla kohaliku omavalitsuse üksus. (Äriseadustik 1995: §80)
- Usaldusühing on äriühing, milles kaks või enam isikut tegutsevad ühise ärinime all ja vähemalt üks neist isikutest (täisosanik) vastutab ühingu kohustuste eest kogu oma varaga ning vähemalt üks neist isikutest (usaldusosanik) vastutab ühingu kohustuste eest oma sissemakse ulatuses (Äriseadustik 1995: §125).

Kolmandaks ettevõtluse liigituse kriteeriumiks on haruline kuuluvus (majandusharu, tegevusala). Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator (EMTAK) on rahvusvaheliselt ühtlustatud klassifikaatori NACE Eesti rahvuslik versioon (EMTAK... 2013).

EMTAK 2008 struktuur on järgmine (Eesti majanduse... 2013):

- põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük;
- mäetööstus;
- töötlev tööstus;
- elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine;
- veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus;
- ehitus;
- hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrattaste remont;
- veondus ja laondus;
- majutus ja toitlustus;
- info ja side;
- finants- ja kindlustustegevus;
- kinnisvaraalaane tegevus;
- kutse-, teadus- ja tehnikaalaane tegevus;
- haldus- ja abitegevused;

EMTAK 2008 struktuuri järg:

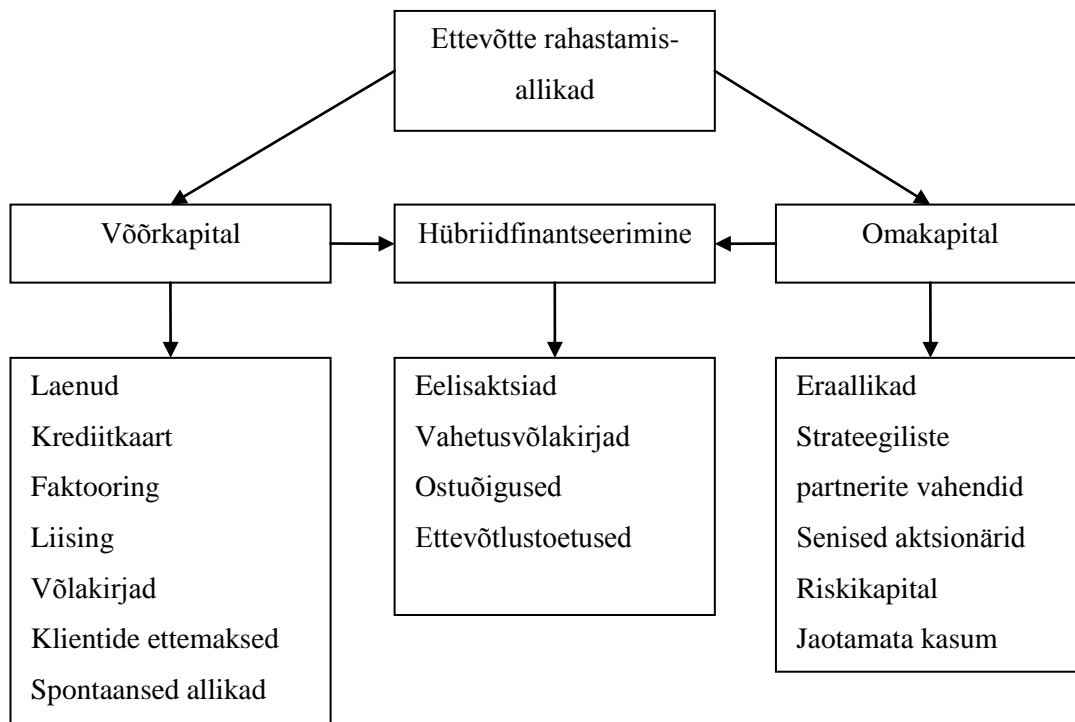
- avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus;
- haridus;
- tervishoid ja sotsiaalhoolekanne;
- kunst, meelelahutus ja vaba aeg;
- muud teenindavad tegevused;
- kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine;
- eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus.

EMTAK on aluseks tegevusala määramisel, mis on omakorda oluliseks allikaks erineva valdkonnastatistika tootmisel. Samuti võimaldab tegevusaladesse liigendamine rahvusvahelist võrreldavust vastava valdkonna sees. (EMTAK... 2013)

EMTAK 2008 järgi saab klassifitseerida ettevõtete tegevusalad, mida läheb autoril empiirilises osas vaja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse, Eesti Töötukassa ja Pärnu Linnavalitsuse poolt antud toetuste liigitamisel õigesse tegevusala harusse. Ettevõtte tegevusala on väga oluline, sest sellest oleneb, millist liiki toetust saab taotleda. Ettevõtete liigitustest saabki praktilisema ülevaate empiirilises osas, kus autor toob välja ettevõtete suuruse, õigusliku vormi ja harulise kuuluvuse järgi saadud toetussummad ja ettevõtlustoetust saanud ettevõtete arvu perioodil 2007-2013. Lisaks toetustele on ettevõtetel võimalik kasutada ka teisi finantseerimisvahendeid, millest annab ülevaate järgnev alapeatükk.

1.2. Ettevõtete finantseerimisvõimalused

Nii alustavad kui ka tegutsevad ettevõtted vajavad äritegevuseks ja investeringute rahastamiseks kapitali. Uute ettevõtete loomisel tuleb hinnata ettevõtluse rajamisega kaasnevat finantseerimisvajadusi. Juba tegutsevad ettevõtted vajavad tavaliselt suurte muudatuste sisseviimiseks samuti lisaressursse. Selleks saavad ettevõtted kasutada allikaid nii ettevõtte seest kui ka väljastpoolt. Järgnev joonis annab ülevaate ettevõtte rahastamisallikatest.

Joonis 1. Ettevõtte finantseerimise allikad (Allikas: Andresson *et al.* 2004; Finantseerimine ja investeerimine 2013; Ivanova, Raudsepp 2006: 119; autori koostatud).

Võõrkapitalina pakuvad ettevõtte äritegevuse finantseerimiseks pangad palju erinevaid laene. Ettevõtluslaenude põhigruppideks on jooksva tegevuse finantseerimisega seotud laenu ja investeerimistegevusega seotud laenu (Ivanova *et al.* 2012: 342). Pangalaene jagatakse lühi- ja pikaajalisteks laenudeks (kestvusega vastavalt alla või üle ühe aasta) ning arvelduskrediidiks (Miettinen *et al.* 2008: 157).

Kõige tavalisem äri-laenu liik, mida pangad pakuvad, on lühiajalised laenu ehk jooksva tegevuse finantseerimisega seotud laenu ja krediitkaardilaenu (Miettinen *et al.* 2008: 156). Krediitkaardi korral lepitakse kokku summas, mille võrra ettevõtte võib raha rohkem kasutada, kui arvel on. Seega on tegemist reserviga, mida vajaduse korral saab kasutada. (Miettinen *et al.* 2008: 157) See on ettevõtetele kallis finantseerimismeetod (Bragg 2005: 230).

Lühiajaliste laenude korral vähendab lühike ajaperiood riski panga jaoks, kes saab olla teatud ulatuses kindel, et ettevõtte varad ei vähene sedavõrd, et ta laenu tagasi maksta ei suuda (Bragg 2005: 241). Lühiajalised laenud võivad olla väga paindlikud ja neid saab kohandada ka hooajaliste vajadustega (Miettinen *et al.* 2008: 157).

Investeermistegevusega seotud laen ehk pikaajaline laen on mõeldud äritegevuse laiendamiseks või uute projektide käivitamiseks (Ivanova *et al.* 2012: 344), kus nõutakse lisaks tagatisele ka kindlaksmääratud omafinantseerimist (Ivanova, Raudsepp 2006: 120). See on hea finantseerimise vorm, kuna ettevõtte võib fikseerida soodsa intressimäära pikaks ajaks, mis võimaldab vältida korduvat lühiajalisemate laenude taotlemist vahepealsetel aastatel, mil äritingimused võivad tuua kaasa vähemsoodsaid laenutingimusi (Bragg 2005: 241).

Lisaks pangalaenudele on oluliseks finantseerimisallikaks ka laenud sõpradelt ja sugulastelt (Smith, Smith 2000: 35). Algaja ettevõtja korral võivad tuttavate vahendid olla ainsaks kapitali allikaks. Laenuprotsess on lihtsam ja mitteametlik, kuid laenuandjad on sunnitud võtma suhteliselt suurt riski. (Miettinen *et al.* 2008: 157)

Erinevate laenude kõrval on ettevõtte väliseks rahastamisallikaks ka faktooring, mida saavad kasutada juba tegutsevad ettevõtted, kui nad müüvad kaupu klientidele maksetähtajaga. Faktooringu kasutamisel loovutatakse nõuded faktooringufirmale. (Miettinen *et al.* 2008: 159) Faktooring tagab ja kiirendab müüja käivet, parandab likviidsust, hoiab kokku finantsosakonna kulusid ning vähendab halbu võlgu (Ivanova *et al.* 2012: 346). Negatiivse aspektina saab välja tuua selle lühiajalisuse ja koos riski maandamisega on selline finantseerimisvorm ka võrdlemisi kallis (Ivanova, Raudsepp 2006: 120).

Pikaajaline võõrfinantseerimise allikas liising põhineb rendil (Ivanova *et al.* 2012: 349), kus liisingufirma ostab kliendi poolt väljavalitud vara ja rendib selle välja (Miettinen *et al.* 2008: 159). Liisingufinantseerimise puhul eraldi tagatist reeglina ei nõuta, ka omafinantseerimise määr ja piirangud liisinguvõtja tegevusele on väiksemad kui pangalaenu korral, kuna krediidirisk on liisinguandjal väiksem (Ivanova, Raudsepp 2006: 120). Liisimisvõimalus on kõige kasulikum neile ettevõtetele, kes soovivad

sõlmida tagatisega lepinguid vaid teatavatele varadele, jättes seega oma ülejäänud varad laenubaasiks teistele laenudele (Bragg 2005: 234).

Peamiselt suured korporatsioonid saavad pikaajalise võõrkapitalina finantsturult raha laenamiseks kasutada võlakirja (Kõomägi 2006: 62) ehk võlakohustust. See on väärtpaber, mis sisaldab laenuvõtja kohustust maksta laen kokkulepitud tähtajal laenuandjale tagasi ning tasuda intress laenu kasutamise eest (Ivanova *et al.* 2012 : 148). Võlakirjaturg Eestis on küll väike, kuid pakub ettevõtetele alternatiivset võõrfinantseerimise võimalust ja vähendab nende sõltuvust pankadest (Ivanova, Raudsepp 2006: 130).

Klientide ettemaksud on samuti olulised võõrkapitali finantseerimisallikad. Kui on olemas konkreetse ettevõtte käivitumisest huvitatud kliendid, siis võivad nad toetada ettevõtte alustamist. Näiteks antakse uuele ettevõttele kasutada tööstusseadmeid, mida on võimalik hiljem tehtud tööga välja osta. See vähendab oluliselt ettevõtte rajajate omapoolse investeringu mahtu. (Miettinen *et al.* 2008: 159)

Ka spontaansed allikad on üheks võimalikuks finantseerimisviisiks. Need on seotud ettevõtte igapäevase äritegevusega. Konkreetselt on tegemist tarnijatele tasumata arvetega ehk kauba krediidiga, võlgadega töövõtjatele ja maksuvõlgadega. Kui tasumisega minnakse üle tähtaja, siis saavad ettevõtted küsida viivist. (Kõomägi 2006: 25) Kasutades kauba krediiti piisab kokkuleppes kauba müüjaga, mistõttu on see kergesti kättesaadav finantseerimisallikas. Samuti on konfidentsiaalne, ei vaja vahendajat ega eraldi krediidilepingut ja on tavaliselt tasuta. Negatiivse aspektina saab välja tuua selle lühiajalisuse ning seotuse ostetavate kaupade ja teenustega. (Ivanova, Raudsepp 2006: 119-120) Kuna spontaansed allikad on tasuta allikad, siis sarnanevad need võrreldes teiste võõrkapitalil põhinevate finantseerimisallikatega kõige rohkem toetustega.

Võõr- ja omafinantseerimise vahele jääb hübriidfinantseerimine. See seisneb raha hankimises selliste instrumentide abil, millel on nii omakapitalile kui ka laenukapitalile iseloomulikke jooni ja mida ei saa puhtal kujul pidada oma- ega laenukapitaliks (Andresson *et al.* 2004). Nendeks on eelisaktsiad, vahetusvõlakirjad ja ostuõigused

(optsioonid) - viimane annab omanikule õiguse, kuid mitte kohustuse müüa (osta) vastaspoolelt finantsvara varem kindlaksmääratud hinnaga (Ivanova *et al.* 2012: 148). Nende hübriidfinantseerimisallikate tähtsus ettevõtte finantseerimisel on väike (Andresson *et al.* 2004).

Eelisaktsia on aktsia, mis annab eelisõiguse ettevõtetele makstavatele dividendidele. Nimetus eelisaktsia tuleb sellest, et kasumi jaotamise ja ettevõtte pankroti korral tehakse nende omanikele väljamaksed enne tavalisi aktsionäre. Tavaliselt on neil fikseeritud dividendid ning seetõttu väiksem võiduvõimalus, kuid ka väiksem risk. Eelisaktsia ei anna aktsionärile hääleõigust, kuid tagab selle omanikule võrreldes lihtaktsiate omanikega eelisõiguse saada osa kasumist või ettevõtte tegevuse lõpetamisel osa alles jäävast varast enne lihtaktsionäre. (Dallochio *et al.* 2005: 588-590) Kui ettevõtte pole majanduslikult suuteline maksta dividendi, tuleb see välja maksta tuleval aastal. Dividendi maksmise kohustusest ettevõtte ei vabane. (Damodaran 2006: 285-286) Eelisaktsia puudus emitendile on asjaolu, et dividendid ei ole üldjuhul maksuvabad. Investorite seisukohast on eelisaktsia puuduseks investorite piiratud hääleõigus. (Dallochio *et al.* 2005: 588)

Vahetusvõlakiri (konverteeritav võlakiri) on väärtpaber, mille omanik võib teatud tingimustel oma võlakirja vahetada ettevõtte aktsiate vastu. Samas sarnaselt harilikule võlakirjale teenib enamasti selle omanik omamisperioodil selle pealt intresse. Intressimäär võib olla fikseeritud, muutuv, indekseeritud, ujuv, reguleeritav või määratakse see mõnel muul viisil. Vahetusvõlakirja eest saab erineval ajahetkel erineva arvu aktsiaid. Enamasti on aktsia hinna tõus seotud turu käitumisega. Hinnalanguse korral teenitakse võlakirja pealt vaid intresse. Võlakirjal on nii investorile kui ka emitendile huvitavaid turulanguse vastu kindlustamise ning riskide maandamisega või nendest teenimisega seotud aspekte. (Dallochio *et al.* 2005: 582-585)

Samuti kuuluvad hübriidfinantseerimise alla valitsuse ja Euroopa Liidu fondide pakutavad ettevõtlustoetused ja -laenud, mida ettevõtted saavad kindlaksmääratud kriteeriumite alusel taotleda. Kohustuslikuks nõudeks on omafinantseering, mis valmistab probleeme pigem alustavatele ettevõtetele kui juba tegutsevatele ettevõtetele. Samas on toetused soodsad finantseerimisallikad, kuna nendega ei kaasne igakuised

tagasimakseid koos intressidega nagu erinevate võõrfinantseerimisallikate puhul. Toetustest on pikemalt kirjutatud järgmises alapeatükis.

Ettevõtte pikaajaline finantseerimisallikas on omakapital, mis jaguneb sisemiseks ja väliseks. Välise omakapitali maksavad omanik(ud) ettevõtte asutamisel või tegevuse laiendamisel aktsia- või osakapitaliks (Andresson *et al.* 2011). Samuti moodustavad teiste investorite investeeritud vahendid ettevõttesse välise omakapitali (Miettinen *et al.* 2008: 156).

Üheks väliseks omakapitali allikaks on riskikapital, mida pakuvad äriinglid, riskikapitali fondid ja suurettevõtted (Smith, Smith 2000: 37). Äriinglid on üldjuhul jõukad eraisikud, kes investeerivad oma finantsvahendeid uude ärisse. Riskikapitalifonde juhivad riskikapitalistid, kes investeerivad teiste inimeste raha ning nende investeeringud on väga riskantsed ja seetõttu otsivad nad suurt tulukust. (SME Access 2012: 2) Ka riigipoolne riskikapitali pakkumine on ettevõtete jaoks oluline arengupotentsiaali soodustav tegur (Kõomägi 2003: 542). Riskikapital sobib seega kiiresti kasvavatele ettevõtetele, kuna riskikapitalist soovib saada oma investeeringule kõrget tulusust.

Lisaks riskikapitalile on võimalik kasutada välise omakapitalina väärtpaberite emiteerimist ja müüki. Emiteeritud aktsiate müügi kaudu laiendatakse ettevõtte omanikeringi. See on kaalutav eelkõige juba tegutsevate suuremate ettevõtete tegevuse laiendamise finantseerimiseks. (Miettinen *et al.* 2008: 158)

Sisemine omakapital on see osa ettevõtte kasumist, mida ei maksta aktsionäridele dividendidena välja (Andresson *et al.* 2003). Sisemine omakapital on stabiilsete, kasumlike ja turul kaua tegutsenud ettevõtete peamisi rahastamise allikaid. Uute või kiiresti arenevate ettevõtete finantseerimisel tavaliselt ei piisa sisemisest omakapitalist. Sisemist rahavoogu võib ettevõtte kasutada uute investeeringute finantseerimiseks, täiendavate dividendide maksmiseks, laenude tagasimaksmiseks ja omaaktsiate ostuks. (Andresson *et al.* 2004)

Andersson *et al.* (2003) peavad kõige soodsamaks finantseerimisallikaks sisemist omakapitali, kuna selle hankimisega ei kaasne üldjuhul transaktsioonikulud, see ei too kaasa muutust ettevõtte omanikestruktuuris ega suurenda väliste huvigruppide kontrolli. Laenukapitali peetakse tavaliselt paremuselt teiseks finantseerimisallikaks, kuna nende puhul on transaktsioonikulud üldjuhul tunduvalt madalamad kui välise omakapitali puhul. Need faktid sunnivad ettevõtteid eelistama sisemisi allikaid välistele ning väliste allikate puhul laenukapitali omakapitalile. (Sander 2003: 171) Frank ja Gojal (2003: 218) leiavad samuti, et ettevõtted eelistavad sisemisi finantseerimisallikaid välistele. Siiski on oluline analüüsida, milline finantseerimise viis on ettevõttele kõige soodsam, sest valik sõltub osaliselt ka konkreetse ettevõtte olukorrast. Lisa 1 võtabki kokku eelpool kirjeldatud finantseerimisallikad, kus tuuakse välja, millised finantseerimisallikad sobivad kõige paremini erinevates ettevõtte eluetappides.

Võõrkapital on küll oluline ettevõtete finantseerimisallikas, mille abil on võimalik tõsta investeeringute ja igapäevase äritegevuse tasuvust, kuid arvestada tuleb ka sellega kaasnevate riskidega. Sageli grupeeritakse toetused võõrkapitali alla, kuna raha tuleb väljaspoolt ettevõtet. Ettevõtlustoetusel on nii võõr- kui ka omakapitalile omaseid tunnuseid ja kuulub hübriidfinantseerimise alla. Sellest annab parema ülevaate järgmine alapeatükk.

1.3. Ettevõtlustoetus kui ettevõtete finantseerimisallikas

Soodsa ettevõtluskeskkonna kujundamiseks suunavad nii Euroopa Liit kui ka Eesti riik ettevõtjatele toetuseid. Ka kohalike omavalitsuste roll toetuste jagamisel on oluline, et arendada ettevõtlust kohalikul tasandil. Ettevõtete asutamise ja arengu seisukohast on tähtis soodne ettevõtluskeskkond, kus on oluline rahastamisvõimaluste kättesaadavuse parandamine, õiguse selgemaks ja tõhusamaks muutmine kui ka ettevõtluskultuuri arendamine ja toetusvõrgustike loomine (Ettevõtluskeskkond 2014).

Jaansoo *et al.* (2005) on defineerinud toetust kui soodustust ehk siis abi ja tugi kellegi poolt (näiteks riigi poolt ettevõtetele), mis moonutab või võib moonutada konkurentsi, soodustades mõnda ettevõtjat, mingite kaupade tootmist või müüki.

Toetused jagunevad kaheks (Ender *et al.* 2008: 7):

- otsesed toetused - rahalised vahendid, mida ettevõtted saavad taotleda avalikult sektorilt kas siis tegevustoetuste, projektide või teenustena;
- kaudsed toetused - mitterahalised vahendid, milleks on maksusoodustused ja -vabastused ning soodne seadusandlik raamistik.

Ettevõtete vajadus otseste toetuste ehk riiklike toetusmeetmete järele sõltub paljudest teguritest, muu hulgas ettevõtte suurusest, asukohast, tegevusvaldkonnast, arengufaasist ja pangalaenu kättesaadavusest (Timošova 2006: 110).

Ettevõtlustoetust saab defineerida kui toetust, mis on mõeldud ettevõtetele ettevõtlusega alustamiseks või uuenduste sisseviimiseks, mida ei taheta vaid omavahenditega ellu viia. Ettevõtlustoetused jagunevad järgmiselt (Jaansoo *et al.* 2005):

- investeringutoetused;
- nõustamise-, koolitus- ja uuringutoetused;
- kombinatsioon kahest eelnevast.

Investeeringute all võib mõista nii hoonete, masinate, seadmete ostu kui ka renoveerimist. Nõustamise-, koolituse- ja uuringutoetuste alla kuuluvad erinevad tegevused alates väiksematest nõustamistoetustest kuni ulatuslike koostöötegevusteni. (Jaansoo *et al.* 2005)

Ettevõtted finantseerivad toetustega nii põhivara soetamist kui ka oma tegevusi ning raamatupidamislikult kuuluvad toetused bilansi pikaajalistesse kohustustesse sihtfinantseerimisest tulude reana (Mobel 2013: 2). Samas ei tohiks toetustega finantseerimist laenamisega segamini ajada, kuna sihtfinantseerimisega ei kaasne intressikulud ning seda ei ole vaja ette nähtud kriteeriumite täitmise korral tagastada.

Sihtfinantseerimine on oma olemuselt sihtotstarbeliselt antud ja teatud tingimustega seotud toetus, mille korral kasutatakse neid ainult teatud kulutuste katteks või teatud tingimuste tagamiseks (Mobel 2013: 1).

Sihtfinantseerimine jaguneb kaheks (Mobel 2013: 1):

- varade soetamise sihtfinantseerimine - ettevõtte peab kas ostma, ehitama või muul viisil soetama teatud põhivara;
- tegevuse sihtfinantseerimine - on ette nähtud konkreetsete tegevustega seotud kulutuste katmiseks teatud perioodi jooksul.

Sõltumata sellest, millise sihtfinantseerimise liigiga on tegemist, on äärmiselt oluline, et finantseeringu saaja on suuteline igal hetkel oma dokumentatsiooniga tõestama, et saadud vahendeid on kasutatud tõepoolest sihtotstarbeliselt. Juhul, kui seda ei ole nii tehtud, on toetuse andjal õigus nõuda tema poolt finantseeritud summa tagasi. (*Ibid.*: 1)

Seoses Eesti ühinemisel Euroopa Liiduga on välja töötatud arvukalt meetmeid ettevõtluse arendamiseks ja toetamiseks (Timošova 2006: 109). Üheks võimalikuks vahendiks, mida ettevõtted saavad kasutada, on struktuuritoetus. Euroopa Liidu struktuuritoetuse sõnastiku järgi on struktuuritoetus riigilt antav rahaline abi, mida kaasrahastatakse Euroopa Liidu struktuurifondidest (Sõnastik 2014).

Riigil tuleb struktuurifondidest saadud rahalisi vahendeid kasutada tulemuslikult, panustades majanduslikku ja sotsiaalsesse ühtekuuluvusse (Boeckhout et al. 2002: 2). Selleks tuleb välja selgitada tõhusad vahendid, mille kindlaksmääramisel on kaks peamist tegurit (Tatar 2010: 206-207):

- Haldussuutlikkus, mida saab defineerida kui võimet ja oskust riiki, kohalikke omavalitsusi ja ettevõtteid õpetama rahastama õigeid projekte ja kontrollima neid õigesti, vältides võimalikult palju ebakorrapärasust.
- Finantseerimise suutlikkus, mis tähendab suutlikkust kaasrahastada riigi, kohalike omavalitsuste ja ettevõtete programme ja projekte Euroopa Liidu kaasabil, planeerida ja tagada nende siseriikliku panuse mitmeaastasesse eelarvesse ja koondada neid paljude kaasatud partneritega projekti või programmi.

Finantseerimise suutlikkuse all mõeldud kaasrahastamise võimalused eeldavad, et ettevõtted panustavad ka ise finantsvahenditega, milleks nad saavad kasutada nii laenuvahendeid kui omavahendeid. Nende kahe finantseerimisallika suhet kujutab

endast ettevõtte kapitali struktuur. Tänapäeval eksisteerib kolm suuremat kapitali struktuuri valikut kirjeldavat teooriate rühma (Sander 2003: 170):

- kapitali struktuuri irrelevantsuse teooriad (*capital structure irrelevance theories*);
- staatilised kompromissiteooriad (*static tradeoff theories*);
- finantshierarhia teooriad (*pecking order theories*).

Toetuseid, kui ettevõtete finantseerimisallikad, saab vaadelda finantshierarhia ja staatilise kompromissiteooria juures. Töö autor annab lühikese ülevaate ka teoriast, mis pani aluse teistele kapitali struktuuri teooriatele. Selleks on kapitali struktuuri irrelevantsuse teooria, mis sai alguse Modigliani ja Milleri 1958. aastal kirjutatud artiklist “*The Cost of Capital, Corporation Finance, and the Theory of Investment*” (Brigham, Daves 2004: 497). Artikli autorite klassikalistes töödes on esitatud seisukoht, et ettevõtte investeerimis- ja finantseerimisotsused on teineteisest sõltumatud (Masso 2001: 2). Vaatamata sellele, et Modigliani ja Miller teevad mitmeid eeldusi, mis reaalsuses ei kehti, peetakse artikli avaldamist kaasaegse rahandusteooria alguseks. Nad määratlesid ära, millistel tingimustel kapitali struktuuri muutmine ettevõtte väärtusele mõju ei oma ning panid sellega aluse järgnevate teooriate kujunemisele. (Brigham, Daves 2004: 497).

Vastuväiteks Modigliani-Milleri teooriale on staatiline kompromissiteooria, kus kapitali laenamine võib kapitalikulud vähendada ja ettevõtte väärtust positiivselt mõjutada (Damodaran 2010: 378). Ettevõtte väärtus on laenukapitali ja omakapitali turuväärtuste summa (Järve, Veisson 2002: 15). Antud teooria eelduseks on, et kapitali struktuuri pideval kohandamisel puuduvad kulud ning et enamuse firmade jaoks eksisteerib teatud laenukapitali osakaal, mille korral ettevõtte väärtus on maksimaalne. Kui see laenukapitali osakaalu tase ületatakse, suureneb pankrotioht ja kapitali hind hakkab tõusma. (Damodaran 2010: 378) Ettevõtlustoetused üldjuhul ei loo juurde finantsraskusi. Seda on 2009. aastal Rahandusministeeriumi poolt tellitud struktuurivahendite valikukriteeriumite hindamise uuringuga ka tõestatud, et positiivse toetuse otsuse saanud taotlejal ei ole pärast otsuse tegemist tekkinud finantsraskusi (Meetme analüüsikaardid 2010: 176). Samuti vähendavad toetused pankrotitõenäosust ja nende kasutamisel suureneb ettevõtte väärtus. Ettevõtte tegutsemise peamine

ülesanne on väärtuse maksimeerimine. Juhul kui ettevõtte ei täida toetustega kaasnevaid kriteeriume, siis kuulub toetus tagastamisele, mille tagajärel siiski suureneb pankrotioht.

Ettevõtte väärtuse hindamiseks on võimalik kasutada mitmeid erinevaid meetodeid. Üheks meetodiks, mis võimaldab teada saada, millist mõju avaldab nii laenukapitali kui toetuse kasutamine ettevõtte väärtusele, on korrigeeritud, kohandatud nüüdisväärtuse meetod APV (*adjusted present value*). APV meetodit võib kasutada nii ettevõtte kui üksikute projektide hindamisel (Järve, Veisson 2002: 124). Kohandatud nüüdisväärtust kirjeldab järgnev valem (Brealey, Myers 1988: 446):

$$APV = NPV + NPVF,$$

kus NPV – nüüdispuhasväärtus,

$NPVF$ - finantseerimisega seotud kõrvalefektide nüüdisväärtus (k.a. maksukilp).

Laenukapitali ja toetuste kasutamine mõjutavad ettevõtte väärtust (Damodaran 2005: 375). Kohandatud nüüdisväärtus APV hindab kõigepealt ettevõtet üksnes omakapitali baasil. Hiljem lisatakse laenukapitali nüüdispuhasväärtus, mis moodustub järgmiste parameetrite koosmõjul (Damodaran 2005: 376-377; Järve, Veisson 2003: 125-126, 130):

- maksuefektid, mis kasvavad ettevõtte väärtust. Kuna toetustega ei kaasne intressikulud, siis võrdub tagastamatu toetuse intress nulliga. See tuleb finantseerimisega seotud kõrvalefektidest, mistõttu on ettevõtte väärtus toetust kasutades suurem kui finantsvõimendust kasutamata;
- ettevõtte käivituskulud vähendavad ettevõtte väärtust;
- emissioonikulud – emissiooni korraldamisel esinevad kulud, mis tuleb investeerimispankuritele kompenseerida ning need vähendavad ettevõtte väärtust;
- pankrotikulud - laenuga kaasnevad intressikulud ja laenu põhiosa tagasimakse kohustus võivad viia ettevõtte pankrotini. Toetused küll vähendavad pankrotitõenäosust, kuid ei takista selle tekkimist. Pankroti minekuga seotud kulud (näiteks nõustamiskulud, advokaadikulud, tulude väljamaksmine aktsionäridele jne) vähendavad ettevõtte väärtust;

- subsideeritud ehk riikliku sooduslaenu korral on tegemist odava laenuga, kus ettevõtted saavad madala intressiga laenata. Selline odav laenukapital loob lisandväärtust ettevõtetele, kuid samas riigiabi moonutab konkurentsi;
- soodusintressid, mis tulenevad seoses riiklike sooduslaenude kasutamisega ja on odavaks laenukapitaliks ning loovad lisandväärtust. Vaid tagastamatu toetuse korral saab toetust käsitleda kui null protsendilist sooduslaenu.

Lisaks kahele eelnevale kapitali struktuuri teooriale on ettevõtlustoetused seotud ka finantshierarhia teooriaga. Esimesed vihjed finantshierarhia olemasolu kohta ilmusid juba 1960ndatel. Teooria korrektne formuleerimine toimus aga Myers'i poolt 1980ndatel. Finantshierarhia kujutab endast sisuliselt finantseerimisallikate paremusjärjestust. Ettevõtte kasutab ära soodsamad finantseerimisallikad enne, kui võtab tarvitusele vähemsoodsad. (Sander 2003: 170) Damodaran (2010: 383) on seisukohal, et ettevõtted järgivad finantshierariat. Teooria kohaselt väärtustavad ettevõtjad paindlikkust ja kontrolli, kuid välisfinantseerimine vähendab ettevõtte paindlikkust ning suureneb kontroll ettevõtte üle. Selle vältimiseks eelistavad ettevõtjad sisemisi finantseerimisallikaid, näiteks jaotamata kasumit. Samuti ei kaasne nendega tehingukulud. (Damodaran 2010: 383)

Autori arvates on ettevõtjate teiseks valikuks finantseerimisallikate kasutamisel ettevõtlustoetused, kuna nendega ei kaasne samuti intressikulud. Seetõttu peetakse ettevõtlustoetuseid odavateks finantseerimisallikateks. Tegelikult võivad need osutada ettevõttele kalliks vahendiks, sest toetustega võivad kaasneda ka kulud. Näiteks taotlemisel võivad takistavaks teguriks osutada kvalifitseeritud töötajad, kes tegeleksid õige rahastamisallika leidmisega ja finantsvahendite taotlemisega (Kohalike omavalitsuste... 2005: 15). Seetõttu võib ettevõttel tekkida vajadus enne toetuse taotlemist kasutada konsultatsioonibüroo teenuseid. Sellele lisandub veel töö- ja ajakulu äriplaani, finantsprognoside ja muude dokumentide koostamiseks. Kui lõpuks ettevõtte taotlus lükatakse tagasi, siis sellele tehtud kulutusi ei maksa keegi tagasi. Seetõttu ei poolda kõik ettevõtted toetuste taotlemist. Lisaks riskile, et taotlus lükatakse tagasi, on veel teisigi põhjuseid, miks ei hakata toetust taotlema.

Tatar (2010: 211) on välja toonud peamised põhjused, miks ettevõtted ei taotle või ei ole veel taotlenud struktuurifondidest toetuseid. Nendeks on bürokraatia, koostööpartnerite puudumine, projekti ettevalmistuskulud on liiga kõrged, projekti ettevalmistamise ja juhtimisoskuste puudumine, kaasfinantseerijate puudumine, asjakohaste meetmete puudumine, ei teata erinevaid toetusskeeme või puudub vajadus toetuste järele. Bürokraatia on tihedalt seotud asjaoluga, et puuduvad pädevate omadustega töötajad. Selleks, et toetust taotleda, tuleb järgida kindlaid reegleid ja teha palju eeltööd. Ka hilisem projekti raamatupidamine on keeruline. (Tatar 2010: 211)

Siiski võivad jääda toetuste abita nii mõnedki äriideed ellu viimata, kuna puuduvad piisavad rahalised vahendid idee teostamiseks. Samas võib ettevõtlustoetuste vajadus olla tingitud ka ettevõtte ootamatust kasvust või äritegevuse langusest, mis nõuavad täiendavaid rahalisi vahendeid. Ettevõtlustoetused on võrreldes teiste finantseerimisallikatega kõige soodsamad kulude poolest, kuna ettevõtted ei maksa toetuste pealt intresse ja toetustingimuste järgimisel ei teki vajadust toetuse tagastamiseks.

2. ETTEVÕTLUSTOETUSED EUROOPA LIIDUS, EESTIS JA PÄRNUMAAL

2.1. Ettevõtlustoetused ja nende taotlemise põhimõtted

Euroopa Liidu liikmesriigid, sealhulgas Eesti on hakanud viimastel aastatel rohkem tähelepanu pöörama ettevõtete toetamisele ja arendamisele, kuna ettevõtete areng on oluline kogu Euroopa konkurentsivõimele maailmaturul. Eesti rakendab Euroopa Liidu struktuuritoetuseid alates 2004. aastast. Järgnev tabel annab võrdleva ülevaate Euroopa Liidu programmiperioodidest.

Tabel 3. Euroopa Liidu programmiperioodid (Allikas: Bollen 2013: 3; EL programmiperiood... 2013; *Evaluations* 2011; *Ex-Post...* 2013: 3-4, 15; *Information...* 2013: 1; Planeerimise korraldus... 2014; Poliitika ajalugu 2014; Riigid 2013; Ühtekuuluvuspoliitika 2014-2020; autori koostatud)

Periood	Eelarve (EUR)	Liitunud liikmesriigid	Rahastajad
1989-1993	62,9 mld	12	Euroopa Regionaalarengu Fond; Euroopa Sotsiaalfond; Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond;
1994-1999	138,2 mld	3	Euroopa Regionaalarengu Fond; Ühtekuuluvusfond;
2000-2006	213,0 mld	10	Euroopa Regionaalarengu Fond; Euroopa Sotsiaalfond; Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond; Kalanduse Arendusrahastu;
2007-2013	347,0 mld	3	Euroopa Regionaalarengu Fond; Euroopa Sotsiaalfond; Ühtekuuluvusfond;
2014-2020	351,8 mld	0	Euroopa Regionaalarengu Fond; Euroopa Sotsiaalfond; Ühtekuuluvusfond; Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond; Euroopa Merendus- ja Kalandusfond.

Üheks suuremaks Eesti riikliku ettevõtluse tugisüsteemi institutsiooniks on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (edaspidi EAS), mis loodi 2000. aastal (Sihtasutusest 2013).

EAS jagab toetuseid, et aidata kaasa ettevõtete tootlikkuse ja ekspordivõime kasvule, tehnoloogilisele arengule ja ettevõtete omavahelisele koostööle (Riik muudab... 2013). Euroopa Liidu rahastamisperioodil 2007–2013 oli kokku rohkem kui 3,4 miljardist eurost struktuuriabist Eestile EAS-i rakendada 830 miljonit eurot. EAS rakendab ettevõtlustegevusi kahe rakenduskava raames. Inimressursi arendamise rakenduskavaga oli aastateks 2007–2013 kavandatud haridust ja noorsootööd, teadus- ja arendustegevust, tööhõivet ja tööturgu, ettevõtlust ning haldusvõimekuse tõstmist toetavad tegevused, mille eesmärk oli teadmuspõhine majandus ja konkurentsivõime tõstmine. Tegevusi rahastas Euroopa Sotsiaalfond 391 517 329 euroga ning Eesti avalik ja erasektor 70 290 199 euroga. Majanduskeskkonna arendamise rakenduskava koondas tegevusi, mis soodustavad Eesti ettevõtete arengut, nende tootlikkuse kasvu ning toodete ja teenuste ekspordi alustamist ja arendamist teistesse riikidesse. Samuti oli majanduskeskkonna arendamise rakenduskavas planeeritud nii regionaalse kui ka riikliku tähtsusega mahukad transpordiinvesteeringud ning infoühiskonna edendamine. (Ettevõtlus- ja... 2012: 14)

Rakenduskavade raames toetas EAS perioodil 2007-2013 Pärnu linnas ja maakonnas järgmisi tegevusvaldkondi (Toetatud projektide... 2013; Ülevaade... 2013):

- alustavate ettevõtjate arendamine - stardi- ja kasvutoetus;
- loomemajanduse arendamine - loomemajanduse tugistruktuuride toetus;
- ekspordivõimekuse suurendamine ja rahvusvahelistumine – välismessitoetus, eksporditurunduse toetus, ekspordi arendamise toetus, ühisturunduse toetus;
- ettevõtete tootearenduse- ja tehnoloogilise võimekuse arendamine - innovatsiooniosakute toetus, teadus- ja arendustegevuse projektide toetus, arendustöötajate kaasamise toetus, tootmisettevõtete arendustoetus, tootmiskorralduse diagnostika, tootmiskorralduse parendusprojektid, keskkonnasõbraliku innovatsiooni arendamine IKT abil: väiketoetus, piirkondlike kompetentsikeskuste arendamise programm;
- ettevõtete võimekuse arendamine - teadmiste ja oskuste arendamise toetus, piirkondliku arengu kavandamise programm, piirkondade konkurentsivõime tugevdamise toetus, klastrite arendamise toetus, tööstusettevõtja tehnoloogianvesteeringu toetus, disaininõustamise toetus;

- turismi arendamine - turismi turundustoetus ettevõtjale, turismi turundustoetus avalikule ja kolmandale sektorile, turismitoodete arendamise väikeprojektide toetamine, turismiinfo jaotuskanalite toetamine, rahvusvaheliste ürituste ja konverentside toetus;
- kodanikuühiskonna arendamine - kohaliku omaalgatuse programm;
- kohaliku elukeskkonna parendamine - kohalike avalike teenuste arendamise toetus, linnaliste piirkondade arendamine, regionaalsete investeringutoetuste andmise programm, Kihnu regionaalarengu programm, Norra-EMP regionaalarengu toetus: elukeskkond, väikesaarte programm, hajaasustuse elektriprogramm, hajaasustuse veeprogramm, internetiühenduste arendamise toetus.

Teine ettevõtetele suunatud rakendusüksus on Krediidi ja Ekspordi Garantseerimise Sihtasutus (edaspidi Kredex), kust saab taotleda Kredexi käendusega stardilaenu. Laen sobib alustavale ja kuni kolm aastat tegutsenud ettevõttele investeringute ja käibevahendite rahastamiseks. Stardilaen on abiks, kui ettevõtte käivitamisel on takistuseks algkapitali puudumine ning pangalaenu saamiseks puuduvad piisavad tagatised ja tegutsemisajalugu. Kredex-i toetusega stardilaene väljastavad neli panka - Citadele, Nordea Pank, SEB Pank ja Swedbank (Stardilaen 2013).

Erinevalt tavapärasest pangalaenust nõutakse stardilaenu puhul ettevõtjalt vähem tagatisi. Üldjuhul piisab laenu tagatiseks laenusaja füüsilisest isikust omanike isiklikust käendusest. Laenu sihtotstarbelisel kasutamisel on käendaja isiklikuks vastutuseks kuni 40 protsenti laenusummast. (*Ibid.*) Kuna tegemist on laenuga ja mitte ettevõtetele suunatud toetusega, siis autor statistilist uuringut selle rakendusüksuse kohta ei teosta.

Lisaks ettevõtetele mõeldud toetustele pakub Eesti Töötukassa füüsilistele isikutele ettevõtluse alustamise toetust. See on töötule ja koondamisteatega töötajale antav rahaline abi summas kuni 4 474 eurot, mille eesmärgiks on inimese motiveerimine ja toetamine ettevõtlusega alustamisel. Suureks plussiks on asjaolu, et omafinantseeringu kohustust ei ole. Toetust ei saa juba olemasolevad ettevõtted, vaid saavad töötukassas arvele võetud töötud ja koondamisteatega töötajad, kes on vähemalt 18 aastased. Samuti peab olema läbitud ettevõtluskoolitus või olemas olema kutse- või kõrgharidus majanduse alal või ettevõtluskogemus. (Ettevõtluse alustamise... 2013)

Eesti Töötukassa Pärnumaa osakonna juhataja Gerli Metsa kaudu sai töö autor teada, et Eesti Töötukassa hakkas ettevõtlustoetusega tegelema alates 01.05.2009. Enne seda tegeles antud toetusega Tööturuamet.

Töötukassa kaudu on võimalik taotleda ka palgatoetust. Palgatoetusega toetab töötukassa tööandjat siis, kui ta võtab tööle inimese, kes on töötuna arvel olnud 12 kuud, 16-24 aastaste noorte puhul kuus kuud. Palgatoetust makstakse tähtajatu kui ka tähtajalise töösuhte korral ja palgatoetuse määr on 50 protsenti töötaja töötasust. Palgatoetust ei saa taotleda valitsusasutused ja nende hallatavad riigiasutused ning muud riigiasutused, välja arvatud riigi tulundusasutused. (Palgatoetus 2013) Empiirilises osas sellele toetusele ei keskenduta, kuna see ei kuulu klassikaliste ettevõtlustoetuste hulka.

Kohaliku omavalitsuse tasandil pakub Pärnu linn ettevõtlustoetust väikeettevõtetele, kus töötab vähem kui 50 töolist ja ettevõtte aastakäive ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa 10 miljonit eurot. Toetust saavad taotleda ettevõtted, kes soovivad oma tegevusega laieneda välisturgudele. Samuti ettevõtted, kes juba tegelevad ekspordiga, ent soovivad teha seda senisest erineval moel. Ettevõtlustoetuse eesmärk on tugevdada Pärnu linnas tegutsevate ettevõtete konkurentsivõimet ning seeläbi elavdada Pärnu linna ettevõtlust. Toetuse alammääraks on 1000 eurot ja ülemmääraks 5000 eurot ühe taotleja kohta kalendriaastas. Taotluse eelarves peab olema ette nähtud omafinantseering, mille suurus on vähemalt 30 protsenti projekti kogumahust. (Ettevõtlustoetus 2013)

Toetuste abiga on alustavatel ettevõtetel lihtsam äriidee ellu viia. Nii EAS-i kui Eesti Töötukassa poolt pakutav toetus alustavatele ettevõtetele aitavad vähendada ettevõtte käivituskulusid, millest oli juttu APV mudeli juures. Samuti on tegutseval ettevõttel võimalik parandada ettevõtte konkurentsivõimet. Siiski tuleb arvestada, et toetustega kaasneb ka mahukas bürokraatia, mis hõlmab endas kindlaid reegleid, nõudeid, protseduure ja dokumenteerimist. Samuti võib toetuse taotlemine mõjuda ettevõtte tegevusele negatiivselt, kuna vastavalt „Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse” § 2 järgi ei tohi ettevõtte enne otsuse langetamist kulusi teha asjadele/tegevustele, milleks on toetust küsitud. Sageli ei rahuldata taotlust esimesel korral ja ettevõtte peab täiendama äriplaani või nõutakse teisi parandusi, mis pikendab toetusraha saamist. Ka

omafinantseeringu nõue nii EAS-i kui ka Pärnu Linnavalitsuse poolt jagatavatel ettevõtlustoetustel võib osutada ettevõtetele toetuse taotlemisel takistavaks teguriks, kuna väiksematele äriühingutele ei ole vajaliku summa hankimine jõukohane. Ettevõtluses tegutsevatest inimestest oleneb läbi tulumaksu laekumise otseselt nii valla kui linna rahaline seis, samuti ka kohaliku rahva elujärg. Pärnu linn on alates 2012. aastast väikeettevõtlust toetanud, mille läbi aidatakse Pärnus tegutsevatel ettevõtetel muutuvates majandustingimustes kohaneda ja olla konkurentsivõimelisemad. Samuti elavdatakse toetuse abiga Pärnu linna ettevõtlust.

2.2. Pärnumaa ettevõtlustoetuste statistiline võrdlus

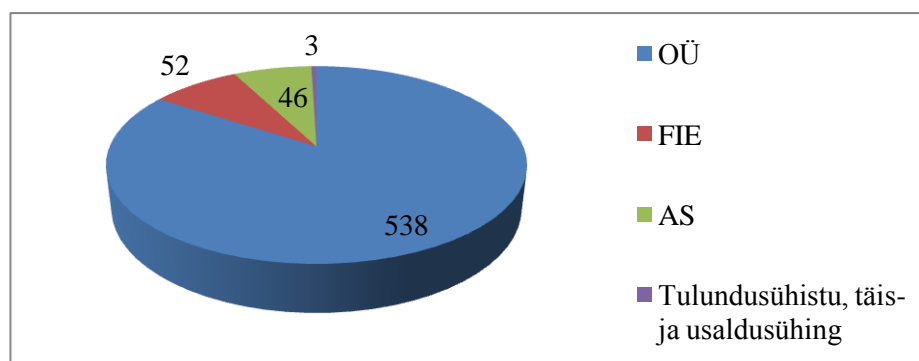
Antud alapeatükis analüüsib autor statistilisi andmeid teoorias kirjeldatud ettevõtete kolme liigituse põhjal. Andmed on saadud Eesti Statistikaameti, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse, Pärnu Linnavalitsuse andmebaasidest ja kodulehekülgedelt ning Eesti Töötukassa saadetud väljavõttest.

Pärnu maakond asub Eesti edelaosas. Omavalitsusüksusteks on kaks linna (Pärnu ja Sindi) ning 18 valda. (Piirkondlik... 2013) Eesti Vabariigi üldpindala on 45 227,6 ruutkilomeetrit. Pärnu maakonna pindala 4 807 ruutkilomeetrit (Rahvaarv... 2011) moodustab 10,6 protsenti Eesti pindalast (Rahvastik... 2013). Seisuga 01.01.2014 on Eesti arvestuslik rahvaarv 1 311 870 (Statistikaamet korrigeeris... 2014).

Pärnumaal oli 01.01.2014 seisuga registreeritud 17 639 äriühingut, millest 414 on aktsiaseltsid, 16 646 osaühingud, 275 tulundusühistud, 70 täisühingud, 234 usaldusühingud ning 7 973 füüsilisest isikust ettevõtjad (Äriregister ning... 2013). Kõige rohkem on Pärnu linnas ja maakonnas tegutsevatest ettevõtetest osaühinguid. Selle üheks põhjuseks võib pidada asjaolu, et osanik ei vastuta isiklikult ettevõtte kohustuste eest, kui ta on teinud vähemalt 2 500 eurose sissemaksu. AS-l on vastav summa 25 000 eurot (Äriseadustik 1995: §222), mistõttu kasutavad seda õiguslikku vormi vähem ettevõtjaid. Alates 01.01.2011 on võimalik asutada ka osaühingut sissemaksu tegemata, kuid sel juhul vastutab osanik osaühingu kohustuste eest oma tasumata sissemaksu ulatuses isikliku varaga (Osaühing 2014). Osaühingule järgneb FIE-de tegevus, mille peamiseks puuduseks on kogu äri eest vastutamine isikliku varaga

(Füüsilisest isikust... 2014). Kõige vähem on Pärnumaal registreeritud täisühinguid. Selle õigusliku vormi järgi on küll registreerimine lihtne ja odav, aga võivad tekkida juhtimisprobleemid, kuna ühise ärinime all peavad tegutsema kaks osanikku koos (Äriseadustik 1995: §79). Kõiki neid andmeid kasutab autor toetust saanud ettevõtete võrdlemisel, kus võrreldakse proportsiooni Pärnumaa äriühingute ja toetust saanud Pärnumaa ettevõtete vahel. Sellest kirjutab autor pikemalt joonis 2 järelduste juures.

Järgnev joonis annab ülevaate Pärnu linnas ja maakonnas toetust saanud füüsilisest isikust ettevõtjatest (edaspidi FIE) ja äriühingutest. Andmed on perioodi 2008-2013 kohta, kuna EAS-i kaudu jagatud 2007. aasta toetused hõlmavad 2004-2006 rahastamisperioodi. Pärnu linna ettevõtlustoetust hakati jagama alates 2012. aastast.

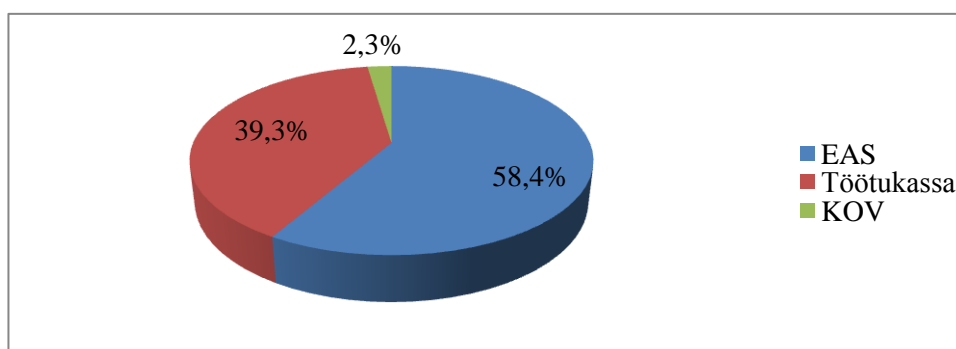

Joonis 2. Ettevõtlustoetused õigusliku vormi järgi (Allikas: Eraldatud ettevõtlustoetused 2013; Toetatud projektide... 2013; Väljavõte... 2013; autori koostatud).

Jooniselt 2 selgub, et perioodil 2008-2013 on toetust saanud kõige rohkem äriühingud, kus osühinguid oli kokku 538, aktsiaseltsi 46, tulundusühinguid, täisühinguid ja usaldusühinguid vaid üks. Uuritaval perioodil toetati EAS-i ja Pärnu Linnavalitsuse kaudu 52 füüsilisest isikust ettevõtjat. Kuna Pärnu linnas ja maakonnas on õigusliku vormi järgi kõige rohkem osühinguid (1. jaanuari 2014. aasta seisuga oli Pärnumaal 16 646 osühingut), siis sellest lähtuvalt ka nende suur toetuste taotlemise ja saamise arv. Kõikidest Pärnu linnas ja maakonnas 01.01.2014. aasta seisuga registreeritud ettevõtetest ja FIE-st on toetust saanud 2,5 protsenti ettevõtteid, kus toetatud AS-d moodustavad 11,1 protsenti registreeritud AS-st, OÜ korral on vastav protsent 3,2. Protsentide erinevus AS-i ja OÜ vahel võib olla tingitud asjaolust, et AS-d on suurema

mastaabiga äriühingud ja seega saavad teha võrreldes OÜ-ga rohkem edasiarendusi, laiendada tegevust ning see võimaldab AS-del korduvalt erinevaid toetuseid taotleda. Uuritaval perioodil (2007-2013) toimus ka majanduslangus, mis vähendas OÜ-de toetuse taotlemise sagedust, kuna väiksematel ettevõtetel oli keerulisem omafinantseeringu osa leidmine. Toetatud täisühingud moodustavad 1,4 protsenti registreeritud täisühingutest, FIE-d 0,7 protsenti, tulundusühistud ja usaldusühingud võrdselt 0,4 protsenti.

Jooniselt 3 saab ülevaate, kuidas jagasid uuritaval perioodil ettevõtlustoetuseid bakalaureusetöös uurimise alla võetud kolm tugisüsteemi protsentuaalselt.

Joonis 3. Ettevõtlustoetused tugisüsteemi järgi Pärnu linnas ja maakonnas (Allikas: Eraldatud ettevõtlustoetused 2013; Toetatud projektide... 2013; Väljavõte... 2013; autori koostatud).

Võrreldes joonisel kujutatud kolme tugisüsteemi, siis kõige rohkem on välja andnud ettevõtlustoetuseid EAS, mis moodustab 58,4 protsenti kõikidest EAS-i, Eesti Töötukassa ja Pärnu Linnavalitsuse poolt toetatud äriühingutest ja FIE-st Pärnu linnas ja maakonnas. Töötukassa kaudu on toetatud 39,3 protsenti vaatluse alla võetud ettevõtetest ja kohaliku omavalitsuse kaudu on toetatud ettevõtete protsent 2,3. Pärnu linna ettevõtetel on võimalus saada abi kohalikult omavalitsuselt, kuna linnavalitsus toetab kohalikku ettevõtlust. Lisas 2 on välja toodud tugisüsteemide poolt toetatud äriühingud ja FIE-d õigusliku vormi järgi. Kui võtta vaatluse alla 01.01.2014 seisuga registreeritud ettevõtted ja FIE-d (kokku 25 612), siis EAS-i toetused moodustavad nendest 1,5 protsenti, Eesti Töötukassa 1,0 protsenti ning Pärnu Linnavalitsus 0,1 protsenti.

Lisaks õiguslikule vormile püüab autor ettevõtte suuruse järgi uurida Pärnu linna ja maakonna olukorda. Sarnaselt kogu Eestile on Pärnu linnas ja maakonnas enim ettevõtteid suuruses alla kümne töötaja ehk mikroettevõtted. Tabelis 4 toob autor välja Pärnumaa ettevõtete arvu aastate ja suuruse järgi.

Tabel 4. Pärnumaa ettevõtted töötajate arvu ja aasta järgi (Allikas: Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted töötajate... 2013; autori koostatud)

Aasta	250 ja enam	50-249	10 kuni 49	vähem kui 10
2007	11	59	436	4 490
2008	11	56	427	4 497
2009	8	50	362	4 653
2010	4	45	314	6 167
2011	5	51	298	6 276
2012	5	51	308	6 415

Tabelist selgub, et suur- ja väikeettevõtete arv on uuritava perioodil märkimisväärselt kahanenud, kuna eeldatavasti läks neil 2008-2010. aastal toimunud majandussurutise tõttu halvasti. Keskmise suurusega ettevõtted on enam-vähem stabiilselt püsinud erinevate aastate lõikes. Mikroettevõtteid on palju juurde tulnud. Selle kasvu ühe tegurina saab välja tuua samuti majandussurutise, kus paljud inimesed jäid töötuks ja hakkasid ettevõtjateks. Selline fenomen ei toimunud vaid Pärnumaal vaid kogu riigis. Selle fakti tõestamiseks toob autor välja mõned näited ajakirjandusest. Riigikogu Reformierakonna liige Lauri Luik on kirjutanud ajalehes Lääne Elu, et töötuse vähendamiseks on välja töötatud erinevaid tööturumeetmeid, kuhu kuuluvad ka Töötukassa alustava ettevõtte toetus ja ka EAS-i starditoetus (Luik 2010). Samuti on Pärnu Postimehes ilmunud artikkel „Äri alustamine nõuab kannatlikkust“, kus mitmed Pärnumaa elanikud on töötuna kirjutanud äriplaani kas Töötukassale või EAS-le ja saanud toetuse abiga ettevõtlusega alustada (Joon 2012).

Vajalike andmete puudumisel ei too autor välja EAS-i poolt toetatud ettevõtete statistilist analüüsi ettevõtte suuruse järgi, sest toetatud on 373 ettevõtet ja enamustel ettevõtete kodulehekülgedel puuduvad andmed töötajate arvu kohta.

Eesti Töötukassa poolt edastatud väljavõtetest selgub, et toetatud äriplaanides on perioodil 2007-2013 töökohtade arv ühe ja kahe töötaja vahel (vt tabel 5). Pärnu

Linnavalitsuselt on toetust saanud ettevõtetest 2012. aastal kolm ja 2013. aastal kaheksa ettevõtet, kelle töötajate arv on 10-49. 2012. aastal on üks ja 2013. aastal kaks ettevõtet, kelle töötajate arv jääb alla kümne. Pärnu Linnavalitsus on kehtestanud toetuse taotlemise piiranguks ettevõtte suuruse. See tähendab, et taotleja peab olema väikeettevõtte, kus töötab vähem kui 50 töölisi.

Tabel 5. Toetatud äriplaanide keskmine töökohtade arv (Allikas: Eesti Töötukassa Pärnumaa osakonna väljavõte)

Keskmine planeeritud töökohtade arv äriplaanis	2007	2008	2009	2010	2011	2012	jaan-okt 2013
Pärnumaa	1	1,1	2,3	1,6	1,9	1,6	1,6
Kokku	1,1	1,3	1,6	1,7	1,6	1,6	1,5

Pärnumaaga sarnase tendentsi kohaselt on Euroopa Liidu liikmesriikides kõige rohkem mikroettevõtteid (92,2 protsenti), millele järgnevad 6,5 protsendiga väikeettevõtted ja 1,1 protsendiga keskmise suurusega ettevõtted (Wymenga *et al.* 2012: 17).

Lisas 3 tuuakse välja Eesti ja Pärnumaa ettevõtete arv tegevusalade lõikes aastal 2012 (2013. aasta andmed puuduvad) ning tuuakse protsentuaalselt välja Pärnu linna ja maakonna ettevõtted kogu Eesti ettevõtetest. Arvutuses on kasutatud EMTAK 2008 klassifikaatorit. Tabelist (vt lisa 3) selgub, et enim on loodud ettevõtteid Pärnumaal põllumajandus, metsamajandus ja kalapüügi valdkonnas. Seda valdkonda rahastab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA). Põllumajandusettevõtted on Euroopa Liidu toetamisega saanud oluliselt kaasajastada oma tootmisi ja muutunud tõhusamaks. Suure valdkonnana on esile kerkimas mahepõllumajandus, mida viljeletakse juba 15 protsenti Eesti põllumajandusmaast. Samuti on tehtud perioodil 2007-2013 suured investeeringud kalatööstusesse, sadamatesse ja rannapiirkondadesse, mille tulemusel on Eesti kalandusel tekkinud ekspordivõime. (Toit, põllumajandus... 2013: 3) PRIA rakendada olevaid põllumajandus-, maaelu- ja kalandustoetuseid on aastatel 2007-2013 rahastatud Euroopa Maaelu Arengu Fondist (EAFRD) läbi Maaelu Arengukava (MAK 2007–2013), Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Kalandusfondist (EKF) (Läänemaa majandusülevaade... 2013: 39).

Järgnevalt toob autor välja EAS-i, Eesti Töötukassa ja Pärnu Linnavalitsuse poolt toetatud Pärnumaa ettevõtted tegevusalade lõikes. Autor viis läbi põhjaliku uuringu EAS-st toetust saanud ettevõtete kohta, kus kasutati EAS-i toetuste andmebaasi perioodil 2007-2013 ja Pärnumaa ettevõtete kodulehti, e-krediidiinfot ning ettevõtete inforegistrit, et kindlaks määrata toetust saanud ettevõtete tegevusala (vt lisa 4).

Tabelist (vt lisa 4) selgub, et kõige rohkem on toetatud ettevõtteid töötlevast tööstusest ja aastal 2011 oli toetatud ettevõtete arv kõige suurem. Jaaksoo *et al.* (2012: 9) on märkinud, et toetatavaid ettevõtteid valitakse selle järgi, mis on võimekamad. Uuritaval perioodil on enim toetatud ettevõtteid aastal 2010. Sel aastal lisandus Pärnu linna ja maakonda 1 514 uut mikroettevõtet (vt tabel 4). 2010. aasta suurem toetatud ettevõtete arv võib olla tingitud samuti majandussurutisest, mille tagajärjel alustati ettevõtlusega tegelemisega. Kõige vähem on toetatud kinnisvaraalast tegevust. Ettevõtteid on selles valdkonnas 306 (vt lisa 3), mis moodustab vaid ühe protsendi toetatud kinnisvaraalase tegevusega tegelevate ettevõtete seast. Selle üheks põhjuseks on näiteks asjaolu, et starditoetuse programmi raames ei anna EAS toetust kinnisvaraalasele tegevusele (Starditoetuse... 2012 : 4). Erinevatel meetmetel on erinevad tingimused tegevusaladele, kuid ükski EAS-i poolt rahastatav programm ei anna toetust ettevõtjatele ja tegevustele, mis on suunatud põllumajandusele, kalandusele ja vesiviljelusele.

Lisa 5 annab ülevaate Eesti Töötukassa Pärnumaa osakonnas antud ettevõtluse alustamise toetusest tegevusalade lõikes perioodil 2008-2013. Tabelist (vt lisa 5) selgub, et kõige vähem on toetatud ettevõtteid, kes tegelevad veonduse ja laondusega. See on tingitud asjaolust, et Eesti Töötukassa ei anna toetust tegevusvaldkondadele, mis on mõeldud rendi või tasu eest kaupu vedavatele maanteetranspordi ettevõtjatele maanteevedudeks ettenähtud veokite soetamiseks või söevaldkonnas tegutsevatele ettevõtjatele (Ettevõtluse alustamise... 2013). Seetõttu puuduvad tabelis andmed mäetööstuse kohta. Kõige rohkem on toetatud hulgi- ja jaekaubandust, kus toetatud ettevõtete arv oli suurim 2012. aastal. Sarnaselt EAS-i poolt antud toetustega, on ka Eesti Töötukassa toetanud ettevõtteid 2010. aastal kõige rohkem.

Lisas 6 on välja toodud Pärnu Linnavalitsuse kaudu toetatud ettevõtete arv Pärnus tegevusalade lõikes aastatel 2012-2013. Sarnaselt EAS-le ja Eesti Töötukassale on

Pärnu linna ettevõtlustoetuse taotlejale samuti määratud kitsendused tegevusalast lähtuvalt. Toetatavate ettevõtete põhitegevusalaks ei tohi olla (Ettevõtlustoetus 2013):

- põllumajanduslik ja kalanduslik tootmine;
- transport;
- jae- ja hulgikaubandus;
- finantsteenused ja kindlustustegevus;
- kinnisvaraalne tegevus;
- alkoholi- ja tubakatoodete tootmine ja vahendus;
- hasartmängude ja kihlvedude korraldamine.

Pärnu Linnavalitsus hakkas ettevõtlustoetust jagama alates 2012. aastast. 2013. aastal laiendati toetatavaid tegevusi - võimalik oli toetust taotleda ka põhivarasse investeerimiseks, sisemessidel osalemiseks ning turundustegevusteks (Lepp 2013). 2013. aastal on võrreldes 2012. aastaga (vt lisa 6) rohkem ettevõtteid toetust saanud, mis võib olla tingitud uute toetatud tegevuste lisandumisega.

Kõigi kolme tugisüsteemi (vt lisa 4, 5, 6) poolt on rahastatud mahukalt projekte töötlevast tööstusest. Nii EAS-i kui ka Eesti Töötukassa poolt on toetatud ettevõtete arv suurim olnud 2010. aastal ja kõige vähem on toetatud 2008. aastal. Vähene toetuste arv 2008. aastal võib olla tingitud ettevõtete teadmatuses olemasolevatest rahastamisvõimalustest. Samuti on uute programmide avanemine aeglane ja toimub teatud viivitusega. 2008. aastal ei olnud Eestis töötus veel suur, mistõttu puudus vajadus taotleda ettevõtluse alustamise toetust, kuna see on mõeldud töötule või koondamisteatega töötajale.

Autor jättis tabelitest välja tegevusalad, kus ei ole Pärnumaal tegutsevad FIE-d ja ettevõtted toetust saanud EAS-i, Eesti Töötukassa ja Pärnu Linnavalitsuse kaudu. Nendeks tegevusaladeks on mäetööstus; elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine; avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus; kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine; eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus. Tegemist ei ole kindlasti tegevusvaldkondadega, mida Pärnumaal ei

toetata. Eelpool kirjeldatud valdkonnad on seotud rohkem kasumitaotluseta erasektoriga (sihtasutus ja mittetulundusühing), mida autor antud bakalaureusetöös ei uuri.

Pärnu Linnavalitsus hakkas ettevõtlustoetuseid jagama alates 2012. aastat. Seega on ettevõtjate arv võrreldes EAS-i ja Eesti Töötukassaga väiksem. Samas summaliselt ületavad kohaliku omavalitsuse toetused Eesti Töötukassa poolt eraldatud toetussumma. Järgnev tabel annabki ülevaate toetuste summadest asutuste ja aastate lõikes. Tabel toob välja asutuste osatähtsuse rahalises mõttes.

Tabel 6. Pärnumaal väljastatud ettevõtlustoetused perioodil 2008-2013, eurodes
(Allikas: Eraldatud ettevõtlustoetused 2013; Toetatud... 2013; Väljavõte...2013; autori koostatud)

Rahastaja	2008	2009	2010	2011	2012	2013	KOKKU
EAS	904 243	1 681 509	886 098	1 294 688	876 982	5 081 979	10 725 498
KOV	0	0	0	0	27 559	34 375	61 934
Töötukassa	3 883	4 116	4 169	4 079	4 162	4 268	24 677

EAS-i poolt toetatud ettevõtete projektide mahud on väga erinevad. Kuna EAS-i poolt rahastatavatel programmidel on erinevad nõuded omafinantseeringu kohta, siis jõukamad ettevõtted või firmad, kellel on kaasfinantseerijaid, saavad lubada mahukamate projektide läbiviimist ja toetuste taotlemist. Sellest tulenevalt jagunevad toetatud projektide rahad ebaühtlaselt. Mida suuremaid projekte ellu viiakse, seda kasulikum on see kohalikele inimestele, kuna sageli kaasnevad uute ideede elluviimisega uued töökohad, vabaaja võimalused ja elavneb turism.

Tabelist 6 selgub, et EAS-lt on ettevõtted kõige suuremas mahus toetust saanud 2013. aastal. Sel aastal jagati välja ka uuritava perioodi kõige suurem toetussumma. Selle sai OÜ Lottemaa teemapark programmiga turismitoodete arendamise toetamine (2007-2013), mida toetati 4 423 552,40 euroga. Kõige väiksema toetussumma andis EAS 2010. aastal FIE Jaanika Seili programmile teadmiste ja oskuste arendamise toetus - koolitusosak (2007-2013) ja toetussumma oli 79,89 eurot. (Toetatud... 2013)

Eesti Töötukassa toetussummad erinevatel aastatel on olnud suhteliselt stabiilsed. Kohalik omavalitsus on esimesel toetusaastal toetanud vaid nelja ettevõtet ja seetõttu on ka toetussumma võrreldes 2013. aastaga väiksem. Põhjus võib seisneda asjaolus, et

paljud ettevõtted ei olnud teadlikud veel kohaliku omavalitsuse pakutavast toetusest ja sellega kaasneva bürokraatia tõttu võis nii mõnigi ettevõtte jääda hiljaks oma taotlusega. 2013. aastal sai toetust juba kümme ettevõtet.

Toetuste taotlemise positiivse aspektina saab välja tuua toetatud projektide arvukuse – EAS-i kaudu toetati perioodil 2008-2013 kokku 373 ettevõtet, Töötukassa jagas toetust 246 füüsilisele isikule ja Pärnu Linnavalitus toetas perioodil 2012-2013 kokku 14 ettevõtet.

Puuduseks võib pidada mahukat taotlusvormidega kaasnevat dokumenteerimist. Taotlusprotsess võib seetõttu paljudele osutada keeruliseks. Negatiivse aspektina saab välja tuua ka puudulikku põhjendamist projekti tagasilükkamisel. EAS-l on küll parim info ettevõtlusest, kuid selle info töötlemine ja edastamine on juhuslik. Peamised EAS-le esitatud taotluste tagasilükkamise põhjused on vajalike tingimuste mitte täitmine või projekt pole korralikult läbi mõeldud. Samas ei jää rahastamata mitte ainult nõrgad taotlused, vaid ka need, mis vastavad nõuetele, aga jäävad veelgi tugevamate projektide tõttu pingereas tahapoole (EASi... 2009).

Autor püüabki selgusele jõuda, kuidas näevad ettevõtjad ettevõtlustoetuste mõju nende tegevusele ja millised kogemused on neil seoses toetuste taotlemisega tekkinud. Seetõttu viib autor läbi uuringu Pärnu linna ja maakonna ettevõtete seas.

3. PÄRNU LINNA JA MAAKONNA ETTEVÕTETE VÕIMALUSED JA KOGEMUSED ETTEVÕTLUSTOETUSTE TAOTLEMISEL

3.1. Ettevõtete rahulolu-uuringu meetoodika ja valim

Bakalaureusetöö üheks ülesandeks on läbi viia kvantitatiivuuring Pärnu linna ja maakonna ettevõtjate hulgas. Küsitluse eesmärk on eelkõige analüüsida Pärnu linna ja maakonna ettevõtete kogemusi toetuste taotlemisel ja mittetaotlemisel ning nende mõju ettevõtetele. Kõige paremini oskavad toetuse mõju hinnata ettevõtjad ise, tunnetades kogemusele tuginedes ettevõtte tegevuse muutust varasemaga võrreldes (Läänemaa majandusülevaade... 2013: 59).

Andmeid ettevõtjate kohta saadi EAS-i toetatud projektide andmebaasist, Pärnu Linnavalitsuse kodulehelt ning Eesti Registrite ja Infosüsteemide Ameti kodulehelt. Küsimustik saadeti 556-le Pärnumaa äriühingule (vt lisa 7). Kvantitatiivuuringu käigus saadeti küsimustik ettevõtetele internetivahendusel e-posti kaudu, mis on autori hinnangul vastajate jaoks kõige mugavam, kiirem ja lihtsam variant.

Õigusliku vormi järgi on valimis 508 osaühingut, 42 aktsiaseltsi, kaks tulundusühistut, kaks täisühingut ja kaks usaldusühingut. Perioodil 2008-2013 said toetuseid EAS-lt ja Pärnu Linnavalitsuselt 387 Pärnumaa ettevõtet ja FIE-t ning 246 füüsilist isikut Eesti Töötukassa Pärnumaa osakonnalt. Küsitlus saadeti kõigile toetust saanud ettevõtetele, kelle e-maili aadress oli veebipõhiselt kättesaadav. Seega kuulub valimisse 272 ettevõtet, kes said EAS-lt toetust ja kuus ettevõtet, kes said Pärnu Linnavalitsuselt toetust. Samuti saadeti küsimustik 278-le Pärnumaa ettevõttele, kelle kohta puuduvad

andmed toetuste taotlemise kohta. Tegemist on juhuvalimisega. Pärnu Linnavalitsuselt on perioodil 2012-2013 toetust saanud 14 ettevõtet, aga uurimuse valimis osaleb vaid kuus. Selle põhjuseks on ettevõtete kattuvus EAS-lt toetust saanud ettevõtetega. Ettevõtted, kelle kohta puuduvad andmed toetuste taotlemise kohta, on vajalikud küsimustiku jaoks seetõttu, et nende seas võivad olla ettevõtted, kes alustasid oma ärilist tegevust Töötukassa poolse toetusega. Töötukassal ei olnud võimalik väljastada toetuse abil loodud ettevõtete nimesid, sest ettevõtte nime kaudu on võimalik jõuda endise töötaja isikuandmeteni. Seadusest tulenevalt ei saanud nad edastada klientide kontakte ega muud konfidentsiaalset infot. Samuti on oluline saada tagasisidet ettevõtetelt, kes ei ole toetuseid taotlenud ja seeläbi välja selgitada selle põhjused.

Küsimustiku läbiviimisel kasutas autor vastuste kogumiseks Google'i poolt pakutavat tasuta internetipõhist tarkvara Google Forms. Vastuste analüüsiks kasutati programmi Microsoft Excel. Küsimustik ehitati üles nii, et küsimused oleksid vastaja jaoks loogilises järjekorras - alustati faktiküsimustega, millele järgnesid arvamusküsimused. Enamik küsimusi esitati valikvastuste variantidega, aga oli ka vabateksti vastuseid. Küsimustikuga saab lähemalt tutvuda bakalaureusetöö lisas 8. Küsimustiku koostamisel olid autorile abiks järgnevad uuringud:

- Poliitikauuringute keskuse PRAXIS läbiviidud uuring „*Ettevõtluse alustamise toetuse, tööpraktika ja tööharjutuse hindamine*“ (Jürgenson *et al.* 2010: 124-126);
- Põllumajandusministeeriumi poolt tellitud ja AS Helmes ning OÜ HansaUuringute koostatud uuring „*Investeeringutoetuse mõju Eesti kalandussektorile*“ (Investeeringutoetuse mõju... 2006: 48-49);
- Rahandusministeeriumi poolt tellitud ja Ljudmilla Sokolnikova poolt läbi viidud uuring vähese tähtsusega abi määruse kohta (Sokolnikova 2001: 1);
- Urmet Lee poolt koostatud riigikontrolli statistika ja järelevalve audit "*Riigi ettevõtlustoetuste mõju Eesti majanduse konkurentsivõimele*" (Lee 2010: 7).

556-st valimisse valitud Pärnumaa äriühingust vastas küsimustikule 161 ettevõtet ehk vastanuid oli 29,0 protsenti valimist. Valimisse valitud toetuseid taotlenud ettevõtete seast vastas küsimustikule 36,3 protsenti ettevõtetest. Toetuseid saanud ettevõtjate mitte vastamist küsimustikule mõjutas ettevõtete omanike või juhtkonna vahetus, kuna

küsimustikule vastajate hulgas oli mitmeid ettevõtjaid, kes olid EAS-st toetust saanud, kuid küsimustikus vastati eitavalt. Lähemal uurimisel selgus, et mitmed ettevõtted, kus juhtkond oli vahetunud, ei olnud uus juhtkond kursis toetuse saamise protsessiga ning puudus informatsioon toetuste eesmärgipärasuse ja tulemuslikkuse kohta. Vastamise väikest osavõttu mõjutas ka valede meiliaadresside olemasolu äriühingute kontaktandmete otsimisel.

Autor pidas oluliseks saada vastuseid ka ettevõtelt, kes on perioodil 2007-2013 saanud töös uuritavatelt tugisüsteemidelt korduvalt toetuseid. See eesmärk sai ka täidetud. Seega küsimustikust välja tulnud andmetega on võimalik läbi viia uurimuse analüüs, et hinnata Pärnu linna ja maakonna ettevõtjate suhtumist ettevõtlustoetustesse, selle taotlemise ja saamise protsessidesse ning välja selgitada toetuste mõju ettevõtete arengule.

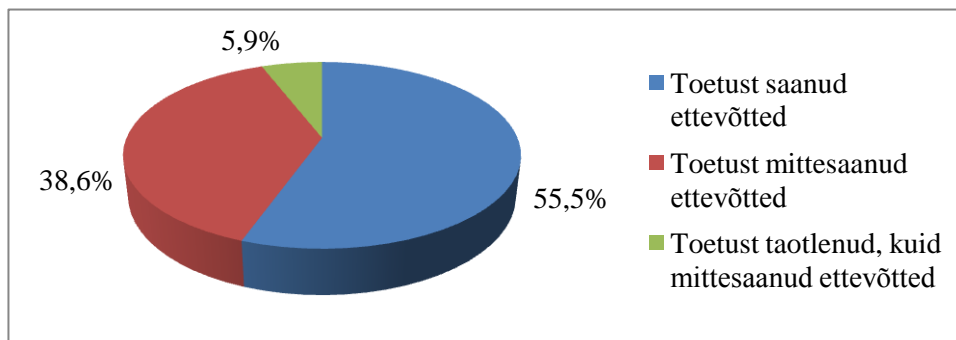
3.2. Ettevõtete rahulolu-uuringu tulemused

Käesolevas alapeatükis analüüsib töö autor empiirilise uurimuse käigus kogutud andmeid ettevõtlustoetuste taotlemise ja saamise protsesside kohta ja toetuste mõju ettevõtete arengule Pärnu linnas ja maakonnas. Vaadeldakse nii toetuseid saanud, mitte saanud kui ka mitte taotlenud ettevõtete faktiliste andmeid ja ettevõtete arvamusi ettevõtlustoetuste kohta, et välja selgitada ettevõtlustoetuste mõju Pärnu linna ja maakonna ettevõtete seas.

Bakalaureusetöö teoorias kirjeldatud ettevõtete liigituste ja asukoha järgi jagunevad faktilised andmed järgnevalt:

- vastanutest 93,8% olid OÜ-d, 5,6% AS-d ja 0,6% tulundusühistud. Lisas 9 on välja toodud võrdlev tabel Pärnumaa ettevõtetest ja uurimuses osalenud ettevõtetest õigusliku vormi järgi;
- enamus vastanutest ehk 73,9% olid mikroettevõtted, 19,9% väikeettevõtted, 5,6% keskmise suurusega ettevõtted ja 0,6% suurettevõtted;
- lisa 10 annab ülevaate küsimustikule vastanud ettevõtetest tegevusharude, toetuse saamise, mittesaamise ja taotlemise järgi;
- 67,1% ettevõtteid tegutseb Pärnu linnas ja 32,9% Pärnu maakonnas.

Küsimustikule vastanud äriühingute andmed jagunevad kolmeks: ettevõtlustoetust saanud, toetust taotlenud, kuid mitte saanud ja toetust mitte taotlenud ettevõtted, millest annab ülevaate järgnev joonis.

Joonis 4. Küsimustikule vastanud ettevõtted ettevõtlustoetuse saamise järgi (autori koostatud).

Küsimustikule vastas 101 toetust taotlenud valimisse valitud füüsilist isikut ja äriühingut, kellest toetust sai uuritava perioodil 92. Lisas 11 on välja toodud uurimuses osalenud toetuseid taotlenud füüsiliste isikute ja ettevõtete arv toetuse liigi ja tugisüsteemi järgi. Alapeatükis 2.1 on välja toodud kõik Pärnu linnas ja maakonnas jagatud ettevõtlustoetused perioodil 2007-2013 toetuse liigi ja tugisüsteemi järgi. Toetust mitte taotlenud ettevõtetest oli vastanuid 60. Toetuse mitte taotlemise põhjusena võis ettevõtte valida kuni kolm tähtsamat põhjust, millest annab ülevaate tabel 7.

Tabel 7. Toetuste mitte taotlemise põhjused (autori koostatud)

Põhjused	Vastanud ettevõtted (%)
Puudus vajadus	40,0
Tegevusala ei sobinud	35,0
Ettevõtte ei vastanud esitatud tingimustele	20,0
Asjaajamine on keerukas	18,3
Plaanitud tegevused ei vastanud esitatud tingimustele	15,0
Tingimused on liiga ranged	5,0
Ei ole jõudnud veel toetuseid taotleda	3,3

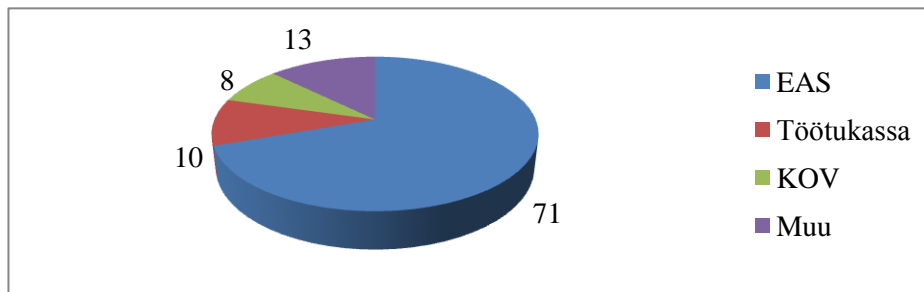
Ka Tatar (2010: 211) jõudis antud bakalaureusetöö autoriga sarnasele järeldusele, miks ettevõtted ei taotle struktuurifondidest toetuseid. Tatar'i seisukohtadest saab ülevaate

teooria osas. Ühised põhjused on toetustega kaasnev bürokraatia, asjakohaste meetmete ja vajaduse puudumine ettevõtlustoetuste järele. Üks Pärnu maakonna ettevõtte tõi välja, et kui taheti toetust taotleda, siis muudeti nõudeid, mistõttu ei vastanud ettevõtte enam esitatud tingimustele. Lisaks oli välja toodud, et ettevõtte üritab majandada nii, et toetuseid ei oleks vaja taotleda. Selline tulemus viitab negatiivsele suhtumisele toetustesse, millest on teoorias ka pikemalt kirjutatud.

Autor leiab, et olulisema tähtsusega on toetust taotlenud ettevõtete vastuste analüüs, kuna nende hinnangute võrdlemisel saab välja tuua ettevõtjate suhtumise ettevõtlustoetustesse, selle taotlemise ja saamise protsessidesse ning välja selgitada toetuste mõju Pärnumaa ettevõtete seas, mis on ka bakalaureusetöö eesmärk. Järgnevalt tuuaksegi välja toetust taotlenud ettevõtete vastused alustades faktivastustega ja seejärel püütakse jõuda bakalaureusetöö eesmärgiks seatud ettevõtjate hinnangute väljaselgitamiseni.

Ettevõtte suuruse järgi jagunevad andmed järgnevalt - 77,2% olid mikroettevõtted, 16,3% väikeettevõtted, 5,4% keskmise suurusega ettevõtted ja 1,1% suureettevõtted. Kaarna *et al.* uuringust „*Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arengusuundumused*“ (2012: 50) selgub, et äritegevuse lisarahastamise võimalusena kasutavad toetust kõige rohkem väike- ja keskmise suurusega ettevõtted - vastavalt 45% ja 47%. Mikroettevõtete juurdepääs toetustele on väiksem, kuna toetusmeetmete kavandamisel võivad esineda mitmed takistused nagu näiteks puudub omafinantseering ja finantsnäitajad ei ole jätkusuutlikud (*Ibid.*: 50). Autori läbiviidud uurimusest oli ettevõtlustoetust saanud ettevõtetest kõige rohkem mikroettevõtteid (77,2%). Kuna tabelist 4 selgub, et Pärnumaal on kõige rohkem ettevõtteid suuruses alla kümne töötaja ja uurimuses osalesid ettevõtted, kes olid toetust saanud ettevõtluse alustamiseks, siis sellest tulenevalt saab järeldada, et mikroettevõtete toetuste taotlemise protsent võibki ületada väikese- ja keskmise suurusega ettevõtete protsendi. Tulemusi võis mõjutada ka väike vastanute protsent (29,0%).

Toetuseid saanud ettevõtted jagunesid tugisüsteemide lõikes järgnevalt (vt joonis 5).

Joonis 5. Valimisse valitud ja küsimustikule vastanud toetust saanud äriühingud tugisüsteemide lõikes (autori koostatud).

Uurimuses osales 92 Pärnumaa ettevõtet, kes said perioodil 2007-2013 toetuseid. Joonisel 5 on toodud välja, mitu korda on uurimuses osalejad erinevatelt tugisüsteemidelt toetuseid saanud (kokku 102 korral). Rohkem kui üks kord olid toetust saanud kümme taotlejat.

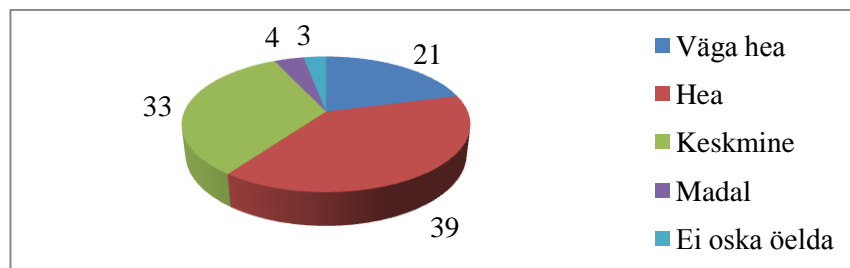
Seitse ettevõtet proovis saada toetust EAS-lt ja kaks Pärnu Linnavalitsuselt, kuid nende taotluseid ei rahuldatud. Põhjused olid seotud tingimuste mitte täitmisega. Üks taotleja tõi välja, et toetuse taotlemiseks kulutatud aeg ei ole väärt saadava toetussummaga. Selle ettevõtte juhi arvates peaks realselt toetust saanud ettevõtete portfoolio, hindamise alused ja tagasiside olema avalik ning reaalselt jälgitav, et taotlejad teaksid, kui läbipaistev on poliitika, ettevõtte rahastamistõenäosus ning kokkuvõttes teadmine, kas kogu see protsess tasub end ära. Teised taotlejad, kelle taotluseid ei rahuldatud, hindasid toetuse saamise protsessi keeruliseks ja palju aega nõudvaks. 22,2% toetuseid taotlenud, kuid mittesaanud ettevõtetest ei kavatse enam toetuseid taotleda ja plaanivad äriühingu kolimist teise linna või riiki. Veel tuli uurimusest välja, et bürokraatiat tuleks vähendada ja muuta asjaajamine lihtsamaks. 11,1% toetuseid taotlenud, kuid mittesaanud ettevõtetest küsiks abi spetsialistidelt, kes on taotlustega korduvalt tegelema.

Vastanutest üks toetust mitte taotlenud ja kaks EAS-lt toetust saanud ettevõtet hetkel ei tegutse (seisuga märts 2014). 2008. aastal toetust saanud ettevõtte lõpetas tegevuse majanduskriisi tõttu ja toetust mitte taotlenud ettevõtte tõi põhjuseks klientide puudumise. 2013. aastal toetust saanud ettevõtte probleemiks on tegevusloa saamine, kuna hoone ei vasta ehitusregistri järgi nõuetele. Ettevõtte tõi välja ka fakti, et nendes samades ruumides on tegutsenud avaliku sektori esindajad. Tegevusloa puudumise tõttu ei ole ettevõtte saanud veel tegutsema hakata. EAS-i poolt starditoetust saanud äriühingu taotlus oleks võinud autori arvates jääda rahuldamata seni, kuni ettevõtte on saanud tegevusloa.

Selleks, et toetuseid taotlema hakata, on vaja füüsilistel isikutel ja äriühingutel end kurssi viia toetuste sisuga. Lisa 12 annab ülevaate, millistest infokanalitest on uurimuses osalenud ettevõtted toetuste kohta teavet saanud. Uurimusest selgus, et EAS-i jagatavate toetustmeetmete põhiliseks infokanaliks on EAS-i koduleht. Lisaks on erinevate EAS-i poolt jagatavate toetuste kohta saadud informatsiooni Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskusest (PEAK), sõpradelt ja sugulastelt, ajalehtedest ja –kirjadest, televisioonist, raadiost, koolitustelt ja Eesti Töötukassast.

Pärnu linna ettevõtlustoetuste kohta on lisaks Pärnu Linnavalitsuse kodulehele saadud informatsiooni toetuse kohta ka sõpradelt ja sugulastelt, PEAK-st ning ajalehtedest ja ajakirjadest. Eesti Töötukassa kaudu toetust saanud ettevõtted on saanud teavet toetuste kohta Eesti Töötukassa Pärnumaa osakonnast, sõpradelt, sugulastelt ja televisioonist. Uurimusest selgus, et ettevõtlustoetuseid jagavate tugisüsteemide poolt pakutav informatsioon on põhiline allikas, kust vajalike toetuste kohta informatsiooni otsitakse.

Ettevõtjatel paluti küsimustikus vastata valikvastusega küsimusele, kuidas nad hindavad toetuste taotlemisel info- ja juhendmaterjalide asjakohasust. Selle küsimuse tulemustest annab ülevaate joonis 6.

Joonis 6. Uurimuses osalejate hinnang info- ja juhendmaterjalide asjakohasuse kohta toetuste taotlemisel (autori koostatud).

Info- ja juhendmaterjalide asjakohasust madalaks pidanud ettevõtted tõid välja, et tugisüsteemide kodulehtedel võiksid olla täpsemad juhised toetuste taotlemiseks. Kuna juhised ei ole piisavalt arusaadavad kõigile ja seetõttu pole ettevõtted ka kõige paremini informeeritud, võiksid ettevõtted kasutada spetsialistide abi taotluse koostamisel.

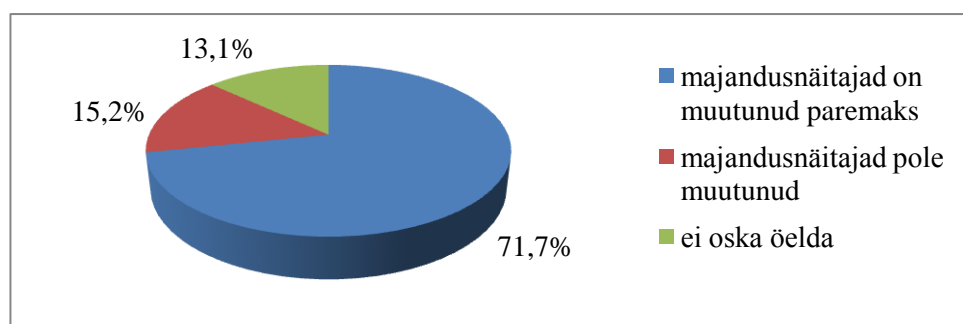
Lisaks informatsiooni kättesaadavusele ja asjakohasusele on oluline anda ülevaade ettevõtete seisukohast toetuse saamise protsessi kohta. 66,3% ettevõtetest pidas toetuse taotlemise protsessi aeganõudvaks ja vaid 5,4% vähe aeganõudvaks. Taotlusprotsess on aeganõudev, kuna taotlemiseks nõutav dokumentatsioon on mahukas ning selle täitmine võtab aega ja nõuab teadmisi. Teoorias on samuti välja toodud toetuse taotlemise negatiivse aspektina mahukas bürokraatia, millele viitab ka uurimuse tulemus. Küsimustikule vastanud ettevõtted leiavad, et enne taotlusprotsessi tuleks põhjalikumalt läbi mõelda, mille jaoks on toetust realselt vaja. Seejärel koostada põhjalik äriplaan ja selle analüüs. Samuti on oluline pühendada aega turu uurimisele, et välja selgitada, kas toote/teenuse jaoks on piisavalt kliente, kes on valmis maksma küsitavat hinda. Samuti uurida, mis on klientide vajadused ja milline on konkurentsiolukord turul.

Protsessi pidas lihtsaks 23,9% ettevõtetest ja keeruliseks 27,2%. Kui ettevõtte viib end juhendmaterjalidega kurssi ja leiab aega äriplaani kirjutamiseks, siis on võimalik hea ja reaalse ideega ettevõtlustoetust saada. Seda näitavad ka uurimuse tulemused, et tegelikult ei ole protsess raske. Keeruline on vaid neile ettevõtetele, kes ei ole leidnud aega põhjalikult juhendmaterjalidega tutvumiseks. Ettevõtted, kes pidasid toetuse taotlemise protsessi küll keeruliseks, soovivad siiski edaspidigi toetust taotleda.

Taotlusprotsess on muudetud ettevõtjatele lihtsamaks, kuna taotluseid on võimalik ka elektrooniliselt esitada.

Ettevõtlustoetuseid jagavatel tugisüsteemidel on ettenähtud summad, mille piires nad saavad toetuseid välja jagada. Selleks peabki ettevõtte vaeva nägema ja põhjalikult läbi mõtlema, milleks toetust taotletakse. Uurimusest tuli välja, et 82,2% ettevõtetest sai toetust esimesel korral, mis on väga hea tulemus. 5,9% ettevõtetest sai toetust teisel parendamiskatsel. Ülejäänud 3,0% ei mäleta, mitu korda pidid taotlust esitama, kuna korduvalt tuli teha muudatusi ja puudusi likvideerida. 8,9% ettevõtetest loobusid pärast esimest katset, kuna pidasid protsessi liiga pikaajaliseks ja keeruliseks. Mitmed küsimustikule vastajad tõid välja, et oleksid pidanud taotlema suuremat summat, kuna saadud toetusest ei olnud realselt mingit kasu. Näiteks oli EAS-i tingimus toetuse väljaandmisel ettevõttele, et transpordivahend tuleb liisingusse võtta ja seetõttu läks kõik taotletud raha liisingu intressi maksmiseks ning erilist kasu toetusest ei olnudki. Samuti võib ettevõtte tegevuse alustamist või jätkamist negatiivselt mõjutada taotluse rahuldamise otsuse ootamine või pidev paberite täiendamise vajadus, mistõttu ei saa ettevõtte näiteks oodatud kasumit teenida. Toetuse suurus oleneb siiski meetmest ja kui ettevõtte jaoks ei mõju toetus positiivselt, siis tuleks otsida teisi finantseerimisallikaid.

Järgnev joonis annab ülevaate ettevõtlustoetuste mõjust uurimuses osalenud ettevõtete majandusnäitajatele.

Joonis 7. Ettevõtlustoetuste mõju uurimuses osalenud ettevõtete majandusnäitajatele (autori koostatud).

Uurimusest osa võtnud 13,1% ettevõtetest ei saanud veel välja tuua toetuse mõju majandusnäitajatele, kuna tulemuse hindamine võtab pikemalt aega ja puudub vajalik

statistika. Lisaks majandusnäitajatele on üksikud ettevõtted välja toonud ettevõtlustoetuste mõju ka töötajate ohutuse tagamise ja tervist hoidva töökeskkonna suurenemisele, personali erialase kvalifikatsiooni tõusule, töötajate parema motiveerituse ja eesmärgile suunamisele ning uuenenud tootmisele. Ettevõtlustoetused on mõjutanud positiivselt ka ettevõtete tootmisprotsessi (50,0%), ettevõtete uute töökohtade loomist (42,4%), finantsprotsessi (25,0%) ja turundusprotsessi (25,0%). Lisaks aitasid üksikutel ettevõtetel kaasa ettevõtlusega alustamisele ja tegevuse jätkamisele, vajalike seadustest lähtuvate nõuete täitmisele, kvaliteetsema teenuse pakkumisele, teenindusprotsessi paranemisele ja kompetentsi kasvule.

Toetustel võib olla mõne ettevõtte jaoks eriti oluline tähendus, kuna ilma selleta ei suudaks ettevõtte oma tegevusega alustada või jätkata. Ka 2010. aastal statistika ja järelevalve riigikontrolli poolt läbi viidud auditil *”Riigi ettevõtlustoetuste mõju Eesti majanduse konkurentsivõimele”* oli mõju hindamise kriteeriumiks, et ettevõtlustoetustel on mõju ettevõtetele siis, kui toetatud ettevõtete majandusnäitajad on pärast toetuse saamist paremad ja toetatud ettevõtted peavad toetuste mõju oluliseks konkurentsivõimele (Lee 2010: 7). Uuringust järeldati, et Eestis ei muuda ettevõtlustoetused majandusharu ja majandust tervikuna konkurentsivõimelisemaks (Lee 2010: 19). Autori läbiviidud uurimusest selgus, et Pärnu linnas ja maakonnas on EAS-i, Eesti Töötukassa ja Pärnu Linnavalitsuse kaudu jagatud ettevõtlustoetustel positiivne mõju ettevõtete majandusnäitajatele.

Samas küsimustikule vastanud ettevõtted, kes ei olnud toetust saanud, pidasid ettevõtlustoetuste taotlemist aja raiskamiseks. Leidus ka toetust saanud ettevõtteid, kes jagasid seisukohta, et toetuste taotlemine on aja raiskamine. Kuna taotlusprotsess on keeruline ja palju aeganõudev ning sellega kaasnevad ka kaudsed kulud, siis on mõistlikum kasutada toetuste asemel teisi finantseerimisallikaid. Samuti toetussumma, mida on võimalik taotleda, ei ole sageli piisav ja seetõttu tuleb lisaks toetusele otsida ka teisi finantseerimivahendeid, millest andis ülevaate peatükk 1.2.

Finantseerimisallikatest peavad uurimuses osalejad soodsaimaks sisemist omakapitali (61,5%), sellele järgnevad toetused (34,2%). Laenukapitali eelistavad 2,5% ja välist omakapitali 1,9% ettevõtetest. Andersson *et al.* (2003) ning Frank ja Gojal (2003: 218)

peavad samuti kõige soodsamaks finantseerimisallikaks sisemist omakapitali kõrvalefektide tõttu. Sellest on pikemalt kirjutatud lõputöö teoorias, kuid nendes uuringutes ei kajastatud ettevõtlustoetuseid. Ka autor on teoorias välja toonud, et toetused järgnevad sisemisele omakapitalile finantseerimisallikate valiku tegemisel, mida toetab ka uurimuse tulemus.

Jürgenson *et al.* (2005: 16) läbiviidud uurimuses „*Ettevõtluse toetusmeetmed Riigieelarve Strateegias 2007-2013*“ on välja toodud, et peamiseks innovatsioonide finantseerimisallikaks on omafinantseerimine, millele järgnevad toetused nagu selgus uurimusestki. Toetuste eelistamise küllaltki suur protsent on seotud asjaoluga, et küsimustikule vastajate seas oli 59,8% toetustega ettevõtetest saanud alustava ettevõtja stardi- ja kasvutoetust (EAS) ja ettevõtluse alustamise toetust (Eesti Töötukassa). Joonisel 1 on välja toodud, et ettevõtte loomisel on kõige soodsamaks finantseerimisallikaks perekond ja sõbrad ning toetused, mis tuli ka uurimusest välja.

Läänemaa majandusülevaatest Euroopa Liidu toetuste kohta perioodil 2008-2012 (2013: 59) on välja toodud, et alustavad ettevõtted peavad toetuste taotlemise tõttu paremini läbi mõtlema ettevõtte plaane äriplaani kirjutamisel, mida saab võtta kui üht toetustega kaasnevat positiivset tegurit. Töötukassa ettevõtluse alustamise toetuse mõju alustamisele on suurem, kuna taotlejad on töötud, kellel võib muu sissetulekuallika puudumisel oma ettevõtte loomine olla ainuke võimalus elatist teenida. (Läänemaa majandusülevaade... 2013: 59) Poliitikauuringute Keskuse PRAXIS koostatud uuringus selgus, et ilma toetuseta oleks käivitatud umbes pool uuringus intervjueritud ettevõtetest, kuid ilmselt oleks käivitamisprotsess olnud oluliselt raskem ja pikaajalisem (Jürgenson *et al.* 2010: 40). Samas asutakse sageli palgatööd ja ettevõtlust kombineerima, mis tähendab, et ettevõtte tegutseb edasi, kuigi võib-olla suhteliselt väheaktiivselt ja ei ole ettevõtja jaoks peamine sissetulekuallikas (Läänemaa majandusülevaade... 2013: 59).

93,2% küsimustikule vastanute arvates aitavad ettevõtlustoetused kaasa kohaliku elu arengule ja 6,8% ettevõtete arvates mitte. Samuti leiab 68,3% küsitlejatest, et ettevõtlustoetuste saamine aitab pidurdada elanike väljarännet Pärnu linnast ja maakonnast ning 31,7%, et toetustel ei ole väljarändega mingisugust seost.

Järgnev loetelu annab kokkuvõtliku ülevaate ettevõtlustoetuste mõjust ettevõtetele, mis selgusid läbiviidud uurimusest. Ülevaade toetuste mõjust Pärnu linna ja maakonna elanikele on autori järeldused lähtuvalt töö teooriast ja uurimuse tulemustest. Ettevõtlustoetustega kaasneb:

- mõju ettevõtetele - võimaldab ettevõtlusega alustada või tegevusega jätkata, luua uusi töökohti, põhivara osta või uuendada, pakkuda kvaliteetsemaid teenuseid/tooteid, parandada tootmis- ja turundusprotsessi ning turupositsiooni, tagada töötajate ohutus ja motiveerida töötajaid ning selle tulemusena paranevad ettevõtte finantsnäitajad;
- mõju Pärnu linna ja maakonna elanikele – aitab juurde luua uusi töökohti, mille tagajärjel väheneb tööpuudus. Loob uusi vabaajaveetmisvõimalusi kohalikele, võimaldab elanikel saada kvaliteetsemaid teenuseid/tooteid, elavdada ettevõtluskeskkonda, parandada kohalike omavalitsuste finantsolukorda, mille tulemusel muutub ka linna olukord (teed, mänguväljakud jne), aitab muuta linna ja maakonda turistidele atraktiivsemaks ning parandada kohalike elanike elatustaset.

Uurimuse tulemused näitavad pigem positiivset suhtumist toetuste mõjusse. Kuigi toetuse saamine ei taga alati soovitud tulemust ja isegi kui toetuse saamine tegelikkuses ettevõtte tegevust ei mõjuta, siis olukorda halvendavat efekti see samuti kaasa ei too. Nagu selgub toetuste mõju-uuringutest (Lee 2010; Läänemaa majandusülevaade... 2013) ja ettevõtjate küsitlemisest, on üldjuhul toetustel eesmärkide saavutamiseks positiivne mõju olemas.

3.3. Ettevõtete rahulolu-uuringu järeldused ja ettepanekud

Töö teoreetilises osas toodud ettevõtlustoetuste positiivsed ja negatiivsed aspektid ning uurimistulemustest saadud andmetest selgus, et ettevõtjatele on ettevõtlustoetuste kasutamise juures takistavaks teguriks mahukas bürokraatia. Samas soovivad ettevõtted kasutada ettevõtlustoetuseid, kui neil puuduvad juurdepääsud ja võimalused teistele finantseerimisallikatele. Seoses uurimistulemuste analüüsiga tekkisid autoril mõningad ettepanekud ettevõtetele, EAS-le, Eesti Töötukassale ja Pärnu Linnavalitsusele, et suurendada ettevõtlustoetuste positiivset mõju, mis muudaks riigi ettevõtlust tervikuna konkurentsivõimelisemaks.

Uurimusest tuli välja, et ettevõtete jaoks on keeruline toetuste taotlemise juures mahukas bürokraatia, mistõttu nii mõnedki ettevõtted on loobunud selle finantseerimisallika kasuks otsustamisest. Toetuste taotlemisel on seatud kindlad nõuded ja neid tuleb järgida, kui on soovi toetust taotleda. See näitabki, kui suur on ettevõtte huvi idee või uuendus täide viia ja kui palju ta on nõus vaeva nägema. Kuna toetuseid jagavatel tugisüsteemidel on kindlad summad, mis nad saavad välja jagada, siis tulebki välja selekteerida need kõige paremad ja reaalsemad ideed, mis suurendaksid konkurentsivõimet riigis. Ettevõtted, kellel ei ole võimalik peale toetuste teisi finantseerimisallikaid kasutada, peaksid leidma aja, et süveneda juhendmaterjalidesse. Kui midagi jääb arusaamatuks, siis tuleks küsida nõu spetsialistidelt või ettevõtetelt, kes on eelnevalt taotlenud ja toetuseid saanud. Kui ettevõttes ei leidu inimesi, kes oleksid pädevad äriplaani kirjutama, siis kasutada konsultantide abi, mida pakuvad erinevad toetuseid jagavad tugisüsteemid. Toetuse saamine ei taga ettevõtte edukust, vaid aitab lihtsustada edukamaks ettevõtteks saamist. Iga äriühingu edukus sõltub siiski selle meeskonnast ja nende võimetest, samuti ka turu vajadustest. Seega peaksid ettevõtted enne toetuse taotlemist korralikult läbi mõtlema, kas nad on valmis ka pikemas perspektiivis oma ideed ellu viima.

Paljudel juhtudel ei vii ettevõtted end tugisüsteemide poolt pakutavate toetuste nõuetega kurssi ja seetõttu ei kasutata uusi rahastamisvõimalusi. Näiteks Pärnu linn võiks kohaliku omavalitsuse poolt pakutavale ettevõtlustoetusele rohkem reklaami teha, et taotlejaid lisanduks juurde. Paljud kohalikud ettevõtted ei teagi, et linna poolt on samuti võimalik toetust saada. Selleks võiks korraldada ettevõtetele infopäevi, kajastada toetusega seonduvat infot lisaks veebilehele ja kohalikule ajalehele ka raadios ning televisioonis. Uuringust selgus samuti, et informatsiooni linna ettevõtlustoetuse kohta on levitatud vaid väheste allikate kaudu. Samuti täiendada toetatavaid tegevusvaldkondi. Küsimustiku analüüsist selgus, et üheks toetuse mittetaotlemise põhjuseks on ettevõtte tegevusvaldkonna sobimatus. Siiski ei ole mõttekas tugeva konkurentsiga sektorit toetada, kuna selles tegevusharus on konkurentsi tulemusel toote/teenuse hind tarbijasõbralik. Pigem jagada raha valdkondadesse, kus on turul vähe tegutsejaid ja kes saavad seetõttu hoida hinda kõrgel. Samuti on ka erinevate rakendusüksuste vahel ära jaotatud tegevusvaldkonnad, mida toetatakse. Kuna

omavalitsused sõltuvad rahaliselt riigist ja neil puuduvad tihti piisavad oskused ja teadmised, et valida parim rahastamisallikas (Tõnnisson 2004: 12), siis jääb ka ettevõtete toetamine sageli tagaplaanile. Omavalitsused võiksid tegeleda lisaks oma igapäevastele probleemidele ka kohaliku ettevõtluse arendamisega ning leida võimalusi ja vahendeid selle toetamiseks.

Sarnaselt Eestile on Pärnu maakonnas kõige enam tööpuudust noorte seas (Töötud varasema... 2011). Tööpuuduse vähendamiseks võiks Eesti Töötukassa suunata rohkem töötuid taotlema ettevõtluse alustamise toetust. Uuringust selgus, et Eesti Töötukassa poolt pakutavat toetust kasutatakse mõningatel juhtudel teisejärgulisena. Kui näiteks tegevusala ei sobi EAS-i alustava ettevõtja starditoetuse taotlemiseks, siis pöörduakse Eesti Töötukassa poole, mis eeldab ka töötuks olemist. Seetõttu võiks Eesti Töötukassa korraldada koolitusi ja suunata töötuid nendest osa võtma, kus nad saaksid õppida ettevõtlusega seonduvat, vajadusel aidata äriideed realistlikumaks muuta, tuua välja valdkonnad, kuhu oleks vaja uusi ettevõtlikke inimesi. Samuti võiksid kohalikud omavalitsused laiendada ettevõtluse õpetamist koolides, et lõpetajad omaksid teadmisi, suudaksid märgata võimalusi ja oskaksid neid ka realiseerida. Selline lähenemine aitaks kaasa uute ettevõtete loomisele, mis omakorda ergutab majandust uute ideede ja töötuse vähenemisega. Kui noortel on olemas algteadmised ettevõtlusest, siis leiduks rohkem inimesi, kes julgeks taotleda ettevõtluse alustamise toetust Eesti Töötukassast või ettevõtja starditoetust EAS-st ning seeläbi rajada oma äri.

Selleks, et ettevõtlustoetuste mõju oleks suurem, võiks toetuste osakaal finantseerimisel olla suurem. Ettevõtete seas läbiviidud uuringust selgus samuti, et toetussummad võiksid olla suuremad, et toetustest ka realselt kasu oleks. Seega võiksid tugisüsteemid lähtuvalt tegevusvaldkonna probleemidest ja potentsiaalset suurendada toetussummasid.

Analüüsist selgus, et ettevõtetele on toetuse taotlemise juures takistavaks teguriks omafinantseeringu nõude täitmine. Kuigi EAS-i töötajad ei uuri, kust tuleb taotleja omafinantseering, võiks EAS sellele rohkem tähelepanu pöörata. Selleks, et EAS saaks mõjusamalt suunata Eesti ettevõtluskeskkonnas toimuvaid protsesse ja toetuse taotlejate omafinantseeringu saamise võimalusi, peaks tal olema usalduslik suhe partneritega - näiteks teha koostööd pankadega (Kredex jne). Samuti soovitada taotlejatele

finantseerimisallikaid või välja pakkuda muid võimalusi, kuidas ettevõtte võiks saada vajaliku omafinantseeringu summa kokku. Samas tuleks välja selekteerida äriplaanid, mida on võimalik ka kohe pärast toetuse saamist ellu viia. Autori läbiviidud uuringust selgus, et EAS toetas ettevõtet, kellel ei olnud võimalik oma tegevusega alustada, kuna puudus tegutsemisluba.

EAS võiks muuta ka oma rolli ettevõtlustoetuste jagamisel - hetkel toimib pigem raha jagaja ja selle kasutamise kontrollijana. Kindlasti on oluline üle vaadata, kas raha on õigesti ja sihtotstarbeliselt kasutatud ning hinnata erinevate toetuste mõjusid ja neid tulemusi kasutada meetmete parendamiseks. Kuid toetuste edukamaks toimimiseks oleks vajalik, et EAS arendaks ettevõtlust nagu seda püüavad teha mitmed kohalikud omavalitsused.

Kindlasti on erinevad tugisüsteemid uueks rahastamisperioodiks (2014-2020) võtnud arvesse ja parendanud mõju-uuringutest ilmnenuid probleemseid valdkondi, et tagada parem ettevõtluskeskkond. Pärnu linnas ja maakonnas on perioodil 2007-2013 kasutanud erinevaid toetuseid paljud füüsilised isikud ja ettevõtted ning loodetavasti see trend kasvab veelgi ning kohalikku ettevõtluskeskkonda lisandub rohkem jätkusuutlikke ja kiiresti kasvavaid ettevõtjaid.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli hinnata ettevõtlustoetuseid ettevõtte finantseerimisvahendina, Pärnu linna ja maakonna ettevõtjate suhtumist ettevõtlustoetustesse, selle taotlemise ja saamise protsessidesse ning välja selgitada toetuste mõju ettevõtete arengule ja vastavalt uuringu tulemustele teha konkreetsed parendusettepanekud ettevõtetele ja tugisüsteemidele, et suurendada ettevõtlustoetuste positiivset mõju. Töös püstitatud eesmärk sai täidetud ja kõik uurimise all olnud küsimused leidsid vastused.

Töö teoreetilises osas anti ülevaade kolmest ettevõtte liigitusest - ettevõtte suuruse, õigusliku vormi ja harulise kuuluvuse järgi, mis on olulised jaotuskriteeriumid ettevõtetele, et välja selgitada, millistelt tugisüsteemidelt on võimalik ettevõtlustoetuseid taotleda ning valida ka toetuse liik. Selle käigus selgitati mõisteid, mida kasutati töö empiirilises osas andmete analüüsimisel.

Bakalaureusetöö raames kirjeldati erinevaid finantseerimisvõimalusi, mis jagunesid kolmeks – võõr-, hübriid- ja omafinantseerimine. Ettevõtlustoetused kuuluvad hübriidfinantseerimise alla. See seisneb raha hankimises selliste instrumentide abil, millel on nii omakapitalile kui ka laenukapitalile iseloomulikke jooni. Erinevad kapitali struktuuri teooriad annavad ülevaate, millised oleksid ettevõtetele õiged valikud, kuid finantseerimisallika valik sõltub ka konkreetsest ettevõttest. APV meetodil selgus, et toetuste kasutamine mõjutab ettevõtte väärtust positiivselt, kuid toetustega kaasnevate tingimuste mittetäitmise korral võib tekkida olukord, kus ettevõtte väärtus ei kasva. Samuti vähendavad toetused pankrotitõenäosust, kuid ei takista selle tekkimist. Töös on ka välja toodud, millised finantseerimisvõimalused sobivad kõige paremini erinevates ettevõtte eluetappides.

Empiirilises osas uuriti kolme ettevõtlustoetuseid jagava tugisüsteemi – Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS), Eesti Töötukassa ja Pärnu Linnavalitsuse poolt jagatud ettevõtlustoetuseid Pärnu linnas ja maakonnas perioodil 2007-2013. EAS-st on toetust saanud 373, Eesti Töötukassast 246 ja Pärnu Linnavalitsuselt 14 ettevõtet ja FIE-t. Õigusliku vormi järgi on toetuseid saanud kõige rohkem osäühingud. Tegevusharudest on enim toetatud töötlevast tööstusest. Pärnu linnas tegeles seisuga 31.12.2012 (2013. aasta andmed puuduvad) kõige rohkem äriühinguid ja füüsilisest isikust ettevõtjaid valdkonnas põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük. Seda valdkonda rahastab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA), mida antud bakalaureusetöös vaatluse alla ei võetud. Kuna EAS ja Pärnu Linnavalitus ei toeta põllumajandust, metsamajandust ja kalapüüki, siis seetõttu jäid selles valdkonnas toetust saanud ettevõtete ja FIE-de arv võrreldes teiste tegevusharudega väiksemaks.

Lisaks Pärnumaa ettevõtlustoetuste olemasolevate andmete analüüsile viis autor läbi kvantitatiivuuringu Pärnu linna ja maakonna ettevõtjate hulgas. Küsitluse eesmärk oli eelkõige analüüsida ettevõtete kogemusi toetuste taotlemisel ja mittetaotlemisel ning ettevõtlustoetuste mõju äriühingutele. Valimisse kuulus 556 Pärnumaa äriühingut, kus 272 olid EAS-lt ja kuus Pärnu Linnavalitsuselt toetust saanud ettevõtet. Lisaks kuulus valimisse 278 ettevõtet, kelle kohta puudusid andmed toetuste taotlemise kohta. Tegemist oli juhuvalimiga. Vastuseid saadi 161 Pärnumaa ettevõttelt ehk vastanuid oli 29,0 protsenti valimist. Vastamise väikest osavõttu mõjutas valede meiliaadresside olemasolu äriühingute kontaktandmete otsimisel ning ka ettevõtete huvi puudumine uurimuses osaleda.

Uurimuse tulemusel leidis kinnituse finantshierarhia teooria, kus küsitletud eelistasid sisemisi finantseerimisallikaid välistele. Sisemistele finantseerimisallikatele järgnesid toetused, kuna nendega ei kaasne intressikulusid. Ettevõtetele valmistab toetuste taotlemise juures probleeme omafinantseeringu nõude täitmine. Selleks, et EAS saaks mõjusamalt suunata Eesti ettevõtluskeskkonnas toimuvaid protsesse ja toetuste taotlejate omafinantseeringu saamise võimalusi, peaks EAS-l olema usalduslik suhe partneritega, näiteks võiks teha koostööd pankadega (Kredex jne). Samuti soovitada

taotlejatele finantseerimisallikaid või välja pakkuda muid võimalusi, kuidas ettevõtte võiks saada vajaliku omafinantseeringu summa kokku.

Ettevõtlustoetuste põhilisteks informatsiooniallikateks olid tugisüsteemide kodulehed. Saadavad info- ja juhendmaterjalid olid asjakohased ja ettevõtete arvates suureks abiks toetustega kurssi viimisel. Samas võiks meedia vahendusel kajastada rohkem Eestis vähetegutsevatele valdkondadele mõeldud toetuseid, et lisanduks juurde taotlejaid ja seeläbi elavdada konkurentsi.

Toetuste taotlemise juures oli ettevõtetele toetuse saamise protsess aeganõudev ja pigem keeruline. Selleks, et muuta protsess arusaadavamaks, tuleks küsida nõu spetsialistidelt või ettevõtetelt, kes on eelnevalt ettevõtlustoetuseid taotlenud ja toetuseid saanud. Samuti pakuvad toetuseid jagavad tugisüsteemid ja ka Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus tasuta nõustamist.

Uurimusest selgus, et Pärnu linnas ja maakonnas on EAS-i, Eesti Töötukassa ja Pärnu Linnavalitsuse kaudu jagatud ettevõtlustoetustel positiivne mõju ettevõtetele, kuna toetused on muutnud majandusnäitajaid kas paremaks või on jäänud samaks, kuid halvendavat efekti uurimusest välja ei tulnud. Ettevõtlustoetused on mõjutanud positiivselt ka ettevõtete tootmisprotsessi, uute töökohtade loomist, finantsprotsessi ja turundusprotsessi. Lisaks aitasid kaasa ettevõtlusega alustamisele ja tegevuse jätkamisele, vajalike seadustest lähtuvate nõuete täitmisele, kvaliteetsema teenuse pakkumisele, teenindusprotsessi paranemisele, kompetentsi kasvule, töötajate ohutuse tagamise ja tervist hoidva töökeskkonna suurenemisele, personali erialase kvalifikatsiooni tõusule ning töötajate parema motiveerituse ja eesmärgile suunamisele.

Uurimuse tulemused näitavad pigem positiivset suhtumist toetuste mõjusse, kuna valdavalt leidsid küsitlejad, et ettevõtlustoetused aitavad kaasa kohaliku elu arengule ja toetuste saamine aitab pidurdada elanike väljarännet Pärnu linnast ja maakonnast. Kuigi toetuse saamine ei taga alati soovitud tulemust ja isegi kui toetuse saamine tegelikkuses ettevõtte tegevust ei mõjuta, siis olukorda halvendavat efekti see samuti kaasa ei too. Tööd on võimalik edasi arendada ja uurida, kas ettevõtlustoetused vastavad linna ja maakonna arengule.

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Amoros, J.E., Atienza, M., Romani, G.** 2008. Formal and informal equity funding in Chile. *Estudios de Economía*. Vol. 35, pp 179-194.
[http://www.scielo.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-52862008000200004] 20.12.2013.
2. **Andersson, K., Hammer, H., Kantšukov, M., Kask, K., Laid, V., Lokk, V., Lukason, O., Kreek, R., Kõomägi, M., Mägi, M., Raava, M., Roolaht, T., Sander, P., Truuverk, T., Zirnask, V.** 2001-2013. Ettevõtte finantseerimine. - Finantsjuhtimise käsiraamat. Tallinn: Äripäeva Kirjastus.
3. **Bittel, L.R., Burke, R.S., Bilbrey, C.P.** 1988. *Business in Action: An Introduction to Business*. Third Edition. United States of America: McGraw-Hill, Inc.
4. **Boeckhout, S., Boot, L., Hollanders, M., Reincke, K.J., Vet, J.M.** 2002. Key Indicators for Candidate Countries to Effectively Manage the Structural Funds. NEI Regional and Urban Development. Principal Report for EC DG Regio/DG Enlargement.
5. **Bollen, F.** The Reform of the EU Structural Funds: 10 Questions on the Magnitude and Direction of Reforms. [http://aei.pitt.edu/841/1/scop99_1_1.pdf] 24.11.2013.
6. **Bragg, S.M.** Uus finantsjuhtimise käsiraamat. Tallinn: Fontese Kirjastus.
7. **Brealey, R.A., Myers, S.C.** 1988. *Principles of Corporate Finance*. Third Edition. United States of America: McGraw-Hill, Inc.
8. **Brigham, E.F., Daves, P.R.** 2004. *Intermediate Financial Management*. 8th Edition. South-Western: Thomson.
9. **Dalocchio, M., Quiry, P., Le Fur, Y., Salvi, A., Vernimmen, P.** 2005. *Corporate Finance. Theory and Practice*. England: John Wiley and Sons Ltd.
10. **Damodaran, A.** 2006. *Applied Corporate Finance*. Second Edition. New York University: John Wiley and Sons, Inc.

11. **Damodaran, A.** 2010. Applied Corporate Finance. Third Edition. New York University: John Wiley and Sons, Inc.
12. Eesti majanduse tegevusalad (EMTAK). EESTI.ee. Uks e-riiki.
[<https://www.eesti.ee/est/teenused/ettevotja/emtak/emtak.html>] 20.10.2013.
13. EL programmiperiood 2004-2006. Sotsiaalministeerium.
[<http://www.sm.ee/meie/el-struktuurifondid/el-programmiperiood-2004-2006.html>] 24.11.2013.
14. EMTAK tegevusalad. Registrate ja Infosüsteemide Keskus. [<http://www.rik.ee/et/e-ariregister/emtak-tegevusalad>] 20.10.2013.
15. **Ender, J., Huberg, M., Kruusenberg, R., Kübar, U., Mänd, K., Oja, K.** 2008. Protsent tulumaksust kodanikeühendustele. Lõppraport. Poliitikauuringute Keskus Praxis.
[https://www.siseministeerium.ee/public/Protsent_tulumaksust_kodanikuyhendustele.pdf] 11.01.2014.
16. Eraldatud ettevõtlustoetused. Pärnu linna veebileht.
[<http://www.parnu.ee/index.php?id=2658>] 02.12.2013.
17. Ettevõtja ja ettevõtlus Euroopa riikide seadusandluses. Riigikogu kantselei majandus- ja sotsiaalosakond. 2006, nr 6-2/212.
[www.riigikogu.ee/doc.php?46924] 22.10.2013.
18. Ettevõtluse alustamise toetus. Eesti Töötukassa.
[<http://www.tootukassa.ee/index.php?id=12511&highlight=toetus>] 09.10.2013.
19. Ettevõtluskeskkond. Europa.
[http://europa.eu/legislation_summaries/enterprise/business_environment/index_et.htm] 04.01.2014.
20. Ettevõtlustoetus. Pärnu linna veebileht. [<http://www.parnu.ee/?id=2612>] 22.11.2013.
21. Ettevõtte loomise võimalused algkapitali puudumisel. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. [<http://www.eas.ee/et/alustavale-ettevotjale/ettevotlusega-alustamine/ettevotluse-rahastamine-ja-toetused/ettevotte-loomise-voimalused-alkapitali-puudumisel>] 01.11.2013.
22. Evaluations of the 1989-1999 programming period. European Commission. Regional Policy, 2011.

- [http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/rado3_en.htm]
24.11.2013.
23. Ex-Post Evaluation of the 1989-1993 Objective 2 programmes. Synthesis Report.
[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/4_full_en.pdf]
24.11.2013.
24. Finantseerimine ja investeerimine. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus.
[<http://www.eas.ee/et/alustavale-ettevotjale/ettevotlusega-alustamine/ettevotluse-rahastamine-ja-toetused/finantseerimine-ja-investeerimine>] 29.10.2013.
25. **Frank, M.Z., Gojal, V.K.** 2003. Testing the pecking order theory of capital structure. - Journal of Financial Economics. Vol 67, pp. 217–248.
26. Füüsilisest isikust ettevõtja (FIE). Loov Eesti. [<http://www.looveesti.ee/alusta-ettevotlusega/ettevotlusvormid/fueuesilisest-isikust-ettevotja-fie.html>] 08.02.2014.
27. **Hunter, M.** 2012. On some of the misconceptions about entrepreneurship. Economics, Management, and Financial Markets. Vol 7(2), pp. 102-153.
[http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1033&context=murray_hunter] 15.12.2013.
28. Information and Publicity guidelines for EU Structural Funds 2007-2013. Co-funded by the Irish Government and the European Union.
[http://www.hea.ie/sites/default/files/information_and_publicity_guidelines_eu_structural_funds_programmes_2007-2013_2.pdf] 25.11.2013.
29. Investeeringutoetuse mõju Eesti kalandussektorile. Koostanud AS Helmes, OÜ HansaUuringud. Põllumajandusministeerium. 2006.
[www.agri.ee/public/ftp/upload/Raport_RAK_KAR.doc] 20.12.2013.
30. **Ivanova, N., Nurmet, M., Roos, A., Sander, P.** 2012. Finantsturud ja – institutsioonid. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
31. **Ivanova, N., Raudsepp, V.** 2006. Võõrfinantseerimise võimaluste areng Eestis ja mõju ettevõtete tulutoovusele. – Ettevõtte finantsjuhtimine. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 117-141.
32. **Jaaksoo, K., Kitsing, M., Lember, K., Rebane, T.** 2012. Ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitika vahehindamine. Eesti Vabariigi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Tallinn. [http://www.mkm.ee/public/inno_21.pdf]
10.01.2014.

33. **Jaansoo, A., Jaansoo, J., Leppoja, T., Perens, A., Saar, H., Sauga, U., Sulling, A., Tamm, A., Targama, K., Ugand, K.** 2005-2007. Eurorahastamise käsiraamat 2. Tallinn: Äripäev.
34. **Joon, S.** 2012. Äri alustamine nõuab kannatlikkust. – Pärnu Postimees, 09.06.2012. [<http://www.parnupostimees.ee/870694/ari-alustamine-nouab-kannatlikkust>] 15.02.2014.
35. **Jürgenson, A., Kalvet, T., Kattel, R.** 2005. Ettevõtluse toetusmeetmed Riigieelarve Strateegias 2007-2013. PRAXISE Toimetised Nr 23. [http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Toimetised/Toimetised_23_2005.pdf] 18.03.2014.
36. **Jürgenson, A., Kirss, L., Nurmela, K.** 2010. Ettevõtluse alustamise toetuse, tööpraktika ja tööharjutuse hindamine. Poliitikauuringute Keskus Praxis. [http://esf2007.sm.ee/files/hindamine2010/THPhindamine_lopparuanne_Praxis_30-11-2010.pdf] 20.12.2013.
37. **Kaarna, R., Masso, M., Rell, M.** 2012. Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arengusuundumused. Poliitikauuringute Keskus Praxis. [http://www.eas.ee/images/doc/sihtasutusest/uuringud/ettevotlus/vke_arengusuundumused_uuring_2012.pdf] 25.12.2013.
38. Kohalike omavalitsuste ootused ja vajadused Euroopa Liidu Struktuurifondide rakendamise programmiperioodil 2007-2013. SEB Eesti Ühispank. Innobolis Konsultatsioonid AS. 2005. [<http://www.innopolis.ee/UserFiles/Uuringud/SEB%20tulemused.pdf>] 03.12.2013.
39. **Kõomägi, M.** 2003. Riskikapital ja selle majanduspoliitiline funktsioon. Tartu Ülikool Pärnu Kolledž. [http://www.mattimar.ee/publikatsioonid/majanduspoliitika/2003/2003/6_Ettevotluspol/53_Koomagi.pdf] 14.01.2014.
40. **Kõomägi, M.** 2006. Äriahandus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
41. **Lee, U.** 2010. Riigi ettevõtlustoetuste mõju Eesti majanduse konkurentsivõimele. Konverents – Eesti statistika luubi all. Riigikontroll. [www.stat.ee/dokumendid/49754] 20.12.2013.
42. **Lepp, A.** 2013. Pärnu linna ettevõtlustoetus. Pärnumaa ettevõtlus- ja arenduskeskus. [<http://www.peak.ee/et/uudised/105-view-225.html>] 20.01.2014.

43. **Luik, L.** 2010. Töötus väheneb. – Lääne Elu, 27.04.2010.
[www.digar.ee/arhiiv/et/download/398167] 15.02.2014.
44. Läänemaa majandusülevaade 2012. Euroopa Liidu toetused 2008-2012. Lääne Maavalitsus, 2013.
[http://laane.maavalitsus.ee/et/c/document_library/get_file?uuid=fbc7112-e13e-478c-bd9a-f5428d205342&groupId=5012027] 16.01.2014.
45. **Masso, J.** 2001. Finantseerimispiirangute mõju investeringutele Eesti näitel. Tartu Ülikool, rahvamajanduse instituut (magistritöö).
[<http://infutik.mtk.ut.ee/www/kodu/riqk/ee/uurimused/mag/Masso.pdf>] 14.01.2014.
46. Meetme analüüsikaardid. Lisa 3. 2010. Poliitikauuringutekeskus Praxis.
[http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Innovatsiooni_poliitika/Valikukriteeriumid/Lisa3_Meetme_analuusikaardid.pdf] 10.02.2014.
47. **Miettinen, A., Rikkinen, L., Teder, J.** 2008. Ettevõtlus II. Äriideest, äriplaanist, ettevõtte rajamisest ja kasvust. Tallinn: Kirjastus Külim.
48. **Miettinen, A., Teder, J.** 2006. Ettevõtlus I. Ettevõtlusest, ettevõtjatest, ettevõtluspoliitikast. Tallinn: Kirjastus Külim.
49. **Mobel, A.** 2013. Sihtfinantseerimise kajastamise muutused 2013. aastal. AS Deloitte Audit Eesti. [<http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Estonia/Local%20Assets/Documents/2013/Sihtfinantseerimisekajastamisemuutused.pdf>] 05.01.2014.
50. On the implementation of Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises. Commission staff working document. 2009.
[http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_report_2009_en.pdf] 04.09.2013.
51. Osühing. Justiitsministeerium. [<http://www.just.ee/14571>] 22.02.2014.
52. Palgatoetus. Eesti Töötukassa. [<http://www.tootukassa.ee/content/toetused-ja-huvitised/palgatoetus>] 22.11.2013.
53. Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse kulude abikõlblikkuse või mitteabikõlblikkuse määramise tingimused ja kord. – Riigi Teataja I osa, 2007, nr 11, art 56. [<https://www.riigiteataja.ee/akt/112032013009.pdf>] 05.04.2014.

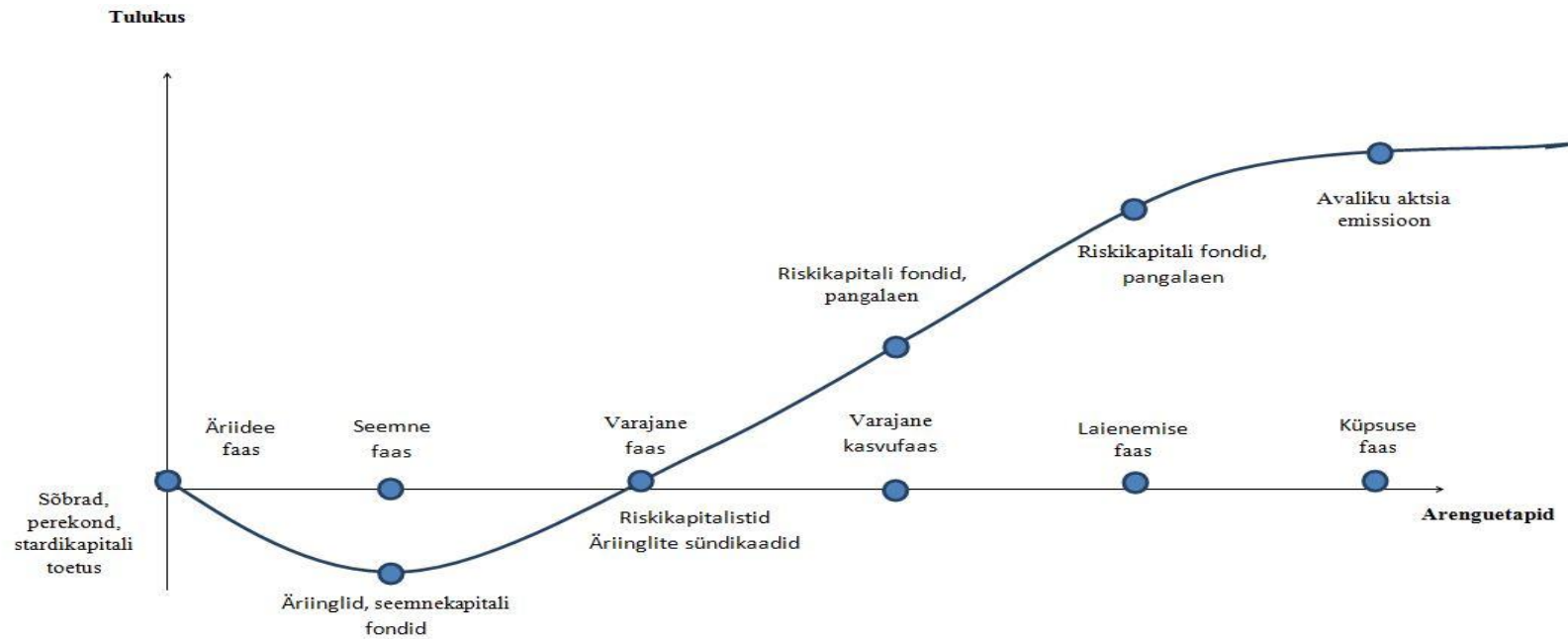
54. Piirkondlik portree Eestist. Pärnu maakond. [<http://www.stat.ee/ppe-parnu-maakond>] 07.10.2013.
55. Planeerimise korraldus ja põhimõtted. Euroopa Liidu struktuuritoetus. [<http://www.struktuurifondid.ee/planeerimise-korraldus-2/>] 18.03.2014.
56. Poliitika ajalugu 2000-2006. Euroopa Komisjon. [http://ec.europa.eu/regional_policy/what/milestones/index_et.cfm#4] 10.04.2014.
57. Põllumajandussektori 2013. aasta I poolaasta kokkuvõte. Tallinn: Põllumajanduministeerium. Põllumajandusturu korraldamise osakond. [http://www.agri.ee/public/juurkataloog/POLLUMAJANDUS_JA_TT/pollumajandussektor-ylevaade-2013-02.pdf] 08.10.2013.
58. Rahvaarv, pindala ja asustustihedus maakonna järgi, 31. detsember 2011. Eesti statistika. [<http://www.stat.ee/67696>] 07.10.2013.
59. Rahvastik soo, vanuserühma ja maakonna järgi, 1. jaanuar. Eesti Statistika. [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RV022&lang=2>] 07.10.2013.
60. **Reiljan, A.** 2004. Ettevõtte: teooria ja rakendused. Tartu: Võru Täht Trükikoda.
61. Riigid. Euroopa Liit. [http://europa.eu/about-eu/countries/index_et.htm] 25.11.2013.
62. Riik muudab ettevõtetele toetuste saamise lihtsamaks. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 22. jaanuari 2009 pressiteade. EAS. [http://www.eas.ee/et/eas/pressikeskus/uudised?option=com_content&view=article&id=1337&catid=203] 10.10.2013.
63. **Sander, P.** 2003. Finantshierarhia teooria ja finantseerimisotsused Eesti ettevõtetes. [http://www.mattimar.ee/publikatsioonid/ettevottemajandus/2003/16_Sander.pdf] 10.01.2014.
64. **Sarv, H.** 2009. EASi segane põhjendus paneb firmad vaidlema. Äripäev. [<http://www.aripaev.ee/?PublicationId=31503ED6-39D4-4163-9D98-74AA1E3959CE&code=26610>] 25.12.2013.
65. Sihtasutusest. EAS. [<http://www.eas.ee/et/eas/sihtasutusest/uldinfo>] 15.11.2013.
66. SME Access to External Finance. Department for Business Innovation and Skills. BIS Economics Paper NO. 16. 2012.

- [https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/32263/12-539-sme-access-external-finance.pdf] 14.01.2014.
67. **Smith, J.K., Smith, R.L.** 2000. Entrepreneurial Finance. New York: John Wiley and Sons, Inc.
 68. **Sokolnikova, L.** 2001. Vähesse tähtsusega abi määrus. Küsimustik. Rahandusministeerium.[http://ec.europa.eu/competition/consultations/2012_de_minimis/et_permrep_et.pdf] 20.12.2013.
 69. Stages of company development and investor types. The Company Financing Lifecycle – Primaxis Technology Ventures.
[<http://www.marsdd.com/articles/private-capital-stages-of-company-development-and-investor-types/>] 20.12.2013.
 70. Stardilaen. Kredex. [<http://www.kredex.ee/et/ettevote/laen-ja-kaendus-3/stardilaen-2/>] 22.11.2013.
 71. Starditoetuse programmi kord. Versioon 4. 2013.EAS
[<http://www.eas.ee/images/doc/ettevojtjale/alustamine/start/stardiprogramm.pdf>] 18.01.2014.
 72. Statistikaamet korrigeeris aastate 2000-2013 rahvaarvu. Eesti Statistika.
[<http://www.stat.ee/72428>] 03.04.2014.
 73. Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted maakonna ja tegevusala (EMTAK 2008) järgi. Eesti Statistika. [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ER027&lang=2>] 04.10.2013.
 74. Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted töötajate arvu ja maakonna järgi. Eesti Statistika. [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=ER28&lang=2>] 04.10.2013.
 75. Sõnastik. Euroopa Liidu struktuuritoetus.
[<http://www.struktuurifondid.ee/sonastik/>] 04.01.2014.
 76. **Tatar, M.** 2010. Estonian Local Government Absorption Capacity of European Union Structural Funds. Administrative Culture 11 (2), 202-226. University of Tartu, Estonia.
 77. **Timošova, D.** 2006. Eesti väike- ja keskmise suurusega ettevõtete probleemid pangalaenu ja riiklike toetusmeetmete kasutamisel. – Ettevõtte finantsjuhtimine: regionaalkonspekt. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 99-116.

78. Toetatud projektide andmebaas. Ettevõtluse arendamise Sihtasutus.
[<http://www.eas.ee/et/eas/sihtasutusest/toetatud-projektid/toetatud-projektid-alates-2004a-aprill>] 12.11.2013.
79. Toit, põllumajandus, maaelu, kalamajandus faktides. 2013.
Põllumajandusministeerium. Tallinn: AS Pajo.
80. Tulundusühistuseadus 2001. – Riigi Teataja I osa, 2001, nr 3, art 6.
[<https://www.riigiteataja.ee/akt/13319788>] 02.10.2013.
81. **Tõnnisson, K.** 2004. Impact of public sector reform initiatives on performance measurement. The perspective of Estonian local governments.
82. Töötud varasema töötamise, soo, vanuserühma ja maakonna järgi. 31.12.2011.
Eesti Statistika. [<http://pub.stat.ee/web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL0174&lang=2>] 13.03.2014.
83. **Venesaar, U.** 2003. Ärikeskkond. - Ärikorralduse põhiteadmised. Tallinn: Kirjastus Külim, lk 7-41.
84. Väljavõte seisuga 2008 kuni jaanuar-oktoober 2013. Eesti Töötukassa Pärnu osakond.
85. Äriregister ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste register maakonniti seisuga 01.01.2014. Registrate ja Infosüsteemide Keskus.
[http://www2.rik.ee/rikstatfailid/failid/tabel.php?url=14_01mk.htm] 15.01.2014.
86. Äriseadustik 1995. – Riigi Teataja I osa, 1995, nr 26, art 355.
[<https://www.riigiteataja.ee/akt/128122011050>] 15.12.2013.
87. Ühtekuuluvusfond. Euroopa Liidu struktuuritoetus.
[<http://www.struktuurifondid.ee/uhtekuuluvusfond/>] 17.10.2013.
88. Ühtekuuluvuspoliitika 2014-2020. Euroopa Komisjon.
[http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_et.cfm#2] 10.04.2014.
89. Ülevaade EAS-i programmide ja toetustest. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus.
[<http://www.eas.ee/et/eas/hea-teada/easi-programmid-ja-toetused>] 07.10.2013.
90. **Wymenga, P., Spanikova, V., Barker, A., Konings, J., Canton, E.** 2012. EU SMEs in 2012: at the crossroads. Annual report on small and medium-sized enterprises in the EU, 2011/12. European Commission.
[http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/supporting-documents/2012/annual-report_en.pdf] 17.10.2013.

LISAD

Lisa 1. Ettevõtte finantseerimisallikad eluetappide ja tulukuse järgi (Allikas: Amoros et al. 2008; Stages of... 2013; autori koostatud)

Lisa 2. Tugisüsteemide poolt toetatud äriühingud ja FIE-d õigusliku vormi järgi (autori koostatud)

Õiguslik vorm	EAS	Töötukassa	KOV
AS (%)	11,8	0	13,3
OÜ (%)	84,7	83,3	86,7
Tulundusühistu (%)	0,3	0	0
Täisühing (%)	0	0,4	0
Usaldusühing (%)	0	0,4	0
FIE (%)	3,2	15,9	0
Kokku (ühikutes)	373	246	14

Lisa 3. Ettevõtted tegevusala ja maakonna järgi aastal 2012 (Allikas: Statistilise profiili kuuluvad ettevõtted maakonna... 2013; autori koostatud)

Tegevusala (EMTAK 2008)	Ettevõtted kogu Eestis	Ettevõtted Pärnumaal	%
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	12 688	1 476	11,6
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	20 207	1 079	5,34
Ehitus	10 220	761	7,45
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	13 864	558	4,02
Veondus ja laondus	7 527	540	7,17
Töötlev tööstus	7 914	532	6,72
Muud teenindavad tegevused	5 900	427	7,24
Kinnisvaraalane tegevus	6 275	306	4,88
Haldus- ja abitegevused	6 197	281	4,53
Majutus ja toitlustus	2 961	242	8,17
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	3 431	194	5,65
Tervishoid ja sotsiaaltoetused	1 983	117	5,9
Info ja side	4 702	112	2,38
Haridus	1 857	70	3,77
Finants- ja kindlustustegevus	2 412	35	1,45
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	343	21	6,12
Mäetööstus	150	20	13,3
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	253	8	3,16

Lisa 4. EAS-i kaudu toetatud ettevõtted Pärnumaal tegevusalade lõikes aastatel 2008-2013 (Allikas: Toetatud... 2013; autori koostatud)

Tegevusala (EMTAK 2008)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Kokku
Töötlev tööstus	6	17	22	33	26	19	123
Majutus ja toitlustus	2	11	12	8	8	6	47
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrattaste remont	7	4	10	5	7	10	43
Muud teenindavad tegevused	3	8	15	6	2	2	36
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	3	1	1	0	2	0	7
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	1	7	5	0	6	5	24
Ehitus	3	4	4	3	6	3	23
Info ja side	1	2	8	3	4	5	23
Tervishoid ja sotsiaaltoetused	1	3	7	3	2	0	16
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	1	1	3	2	1	3	11
Haldus- ja abitegevused	0	2	2	1	1	1	7
Veondus ja laondus	0	1	0	1	1	1	4
Kinnisvaraalane tegevus	0	0	1	0	1	1	3
Kokku:	29	62	91	65	69	57	373

Lisa 5. Eesti Töötukassa Pärnumaa osakonnas antud ettevõtluse alustamise toetused tegevusalade lõikes perioodil 2008-2013 (Allikas: Väljavõte... 2013; autori koostatud)

Ettevõtte valdkond	2008	2009	2010	2011	2012	jaan-okt 2013	Kokku
Hulgi- ja jaekaubandus	0	7	11	9	18	6	51
Töötlev tööstus	5	11	7	8	7	5	43
Muud teenindavad tegevused	1	3	8	10	5	3	30
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	0	4	7	8	6	0	25
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	1	3	8	5	3	3	23
Majutus ja toitlustus	1	3	3	2	1	6	16
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	1	2	2	5	5	0	15
Haldus- ja abitegevused	0	2	6	1	2	3	14
Ehitus	0	2	5	0	0	3	10
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	0	1	1	0	2	1	5
Info ja side	0	2	0	0	2	0	4
Haridus	0	0	2	0	1	0	3
Kinnisvaraalane tegevus	1	1	0	0	0	1	3
Finants- ja kindlustustegevus	0	0	2	0	0	0	2
Veondus ja laondus	0	0	1	0	0	1	2
Kokku:	10	41	63	48	52	32	246

Lisa 6. Pärnu Linnavalitsuse kaudu toetatud ettevõtted Pärnus tegevusalade lõikes aastatel 2012-2013 (Allikas: Eraldatud ettevõtlustoetused 2013; autori koostatud)

Tegevusala (EMTAK 2008)	2012	2013	Kokku
Töötlev tööstus	3	6	9
Info ja side	1	1	2
Ehitus	0	1	1
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	0	1	1
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	0	1	1
Kokku:	4	10	14

Lisa 7. Uurimuse valimis olevad ettevõtted (Allikas: E-äriregister 2013; Eraldatud ettevõtlastoetused 2013; Toetatud projektide... 2013; autori koostatud)

1	100 doors OÜ	39	AS A.L.MEDICAL	77	BIOLAN Baltic OÜ
2	1M Kinnisvara OÜ	40	AS Alsar	78	Blauinvest OÜ
3	2Dots OÜ	41	AS Andropoff	79	Bovistar AS
4	2MR OÜ	42	AS Argonic East	80	Brems Projekt OÜ
5	A2 Motorsport OÜ	43	AS Artur Trading	81	Büroojuht OÜ
6	A3 Media OÜ	44	AS Asmari Veod	82	B2H OÜ
7	AABEXRENT OÜ	45	AS Fiiber	83	Cable Man OÜ
8	Aadel Bussid OÜ	46	AS GreenCoal	84	Carlos Cafe OÜ
9	AADI METSATÖÖD OÜ	47	AS Japs M.V.M	85	Chaos Management OÜ
10	AAK Bussid OÜ	48	AS Logi-F	86	Children & KO OÜ
11	Aas Sanitaartehnika OÜ	49	AS Pajo	87	Carrem OÜ
12	Aasa Mesi OÜ	50	AS Pergo Hotels	88	Cerbos OÜ
13	Aasalill OÜ	51	AS POMARFIN	89	Cider Mill OÜ
14	Aaron Konsult OÜ	52	AS Pärnu EKE Projekt	90	CNC Detail OÜ
15	Abrasiivtooted OÜ	53	AS Pärnu Hambapolikliinik	91	Dieselland Service Pärnu OÜ
16	A/C SERVICE OÜ	54	AS Reideni plaat	92	DTZ Kinnisvaraekspert
17	ADC Trade OÜ	55	AS Sanatoorium Tervis	93	East Pole OÜ
18	Adrem Pärnu OÜ	56	AS Sivex International	94	ECOBIRCH AS
19	Aftun OÜ	57	AS Taastusravikeskus Estonia	95	Eco Candle OÜ
20	Agiato OÜ	58	AS Taastusravikeskus Viiking	96	EEK Trade AS
21	Agriculture AS	59	AS Taritvo	97	Ekker-M OÜ
22	AgroMaskin OÜ	60	AS Veikand	98	Ela Tervelt OÜ
23	Aias Sadas Saia OÜ	61	AS Wasa	99	Elektrijuht OÜ
24	Aile Kuningas Tiandi Salong	62	AS Wendre	100	Elwo AS
25	Airmonitor OÜ	63	AS Qualitex	101	Empro Grupp OÜ
26	Aknakoda OÜ	64	ASR OÜ	102	Energia Autoremont OÜ
27	Aknasepad OÜ	65	Aus & Partners OÜ	103	Esbjerg OÜ
28	Akko Wood OÜ	66	Auto Lüliti OÜ	104	EtnoArt OÜ
29	Alabama OÜ	67	Autosäästukas OÜ	105	Eura Production OÜ
30	ALSER OÜ	68	AQ Lasertool OÜ	106	Faasinihe OÜ
31	ARC Baltic OÜ	69	Balmec Forest OÜ	107	Favorit Group OÜ
32	ArecoEesti OÜ	70	Baltic MX OÜ	108	Fein-Elast Estonia OÜ
33	Arhitektuuribüroo Kuvand OÜ	71	Barbetek OÜ	109	Fimeca Estonia OÜ
34	Artworld Project OÜ	72	Batuudijuss OÜ	110	Firest-Consult OÜ
35	ARX Car OÜ	73	Bastet OÜ	111	Freshrex Group OÜ
36	AS Adrem Pärnu	74	Beaverland OÜ	112	Frontier Hockey OÜ
37	AS Aide	75	Biochar OÜ	113	Geoscanner OÜ
38	AS Alandia Trading	76	Biocom OÜ	114	GG-GROUP OÜ

Lisa 7 järg 1.

115	Glain OÜ	153	Kiisu & Miisu OÜ	191	Mix Fix OÜ
116	GLT OÜ	154	Kivisaare Veski OÜ	192	ML Konsultatsioonid OÜ
117	GoodLuck OÜ	155	KK Korstnad OÜ	193	Mohri Maja OÜ
118	Granito OÜ	156	Klaara-Manni OÜ	194	Morsk kiviraie OÜ
119	GreenBuild OÜ	157	KLG Eesti AS	195	MS Balti Trafo OÜ
120	CROWNART OÜ	158	KLK Lift OÜ	196	Musoonik OÜ
121	Gvandron OÜ	159	Koduköök OÜ	197	Mutka OÜ
122	Hansadoor Hooldus OÜ	160	Kontakt AM TÜ	198	Nebbiolo OÜ
123	Hansa Hambakliinik OÜ	161	KP Partnerid OÜ	199	Nightclub OÜ
124	Hansik LP OÜ	162	Krull OÜ	200	Nord metall OÜ
125	Heix Ehitus OÜ	163	Koivu OÜ	201	Nortensen OÜ
126	HeleMai OÜ	164	Kosmonautika OÜ	202	NOTE Pärnu OÜ
127	Hento OÜ	165	KTS Lahendused OÜ	203	Nurme Betoon OÜ
128	Holterman Grupp OÜ	166	Kuursaali OÜ	204	Nõmme Puhkebaas OÜ
129	Hotelweb OÜ	167	Kõima Puit OÜ	205	Odysseus OÜ
130	Hüppa OÜ	168	Lahti OÜ	206	Omavara OÜ
131	Ilueedi I&K OÜ	169	Larmek OÜ	207	Opticon OÜ
132	Ingli puudutus OÜ	170	Laurette OÜ	208	OSHINO Electronics Estonia OÜ
133	Innon Finance OÜ	171	Lavi Autoteenindus OÜ	209	Ovinger OÜ
134	Isoptera OÜ	172	Lordvik OÜ	210	OÜ A&T Partners
135	IT Juhtimise Teenused OÜ	173	Lumiden OÜ	211	OÜ Aikar Õmblus
136	Jaga Rõõmu OÜ	174	Lux Autopesula OÜ	212	OÜ Alise Technic
137	Jannseni Hambaravi OÜ	175	LV Metall OÜ	213	OÜ ALUWIN
138	JJV Productions OÜ	176	LV Venter OÜ	214	OÜ Anar Trade
139	JU-Metall AS	177	MaheMaa OÜ	215	OÜ Andrew Stilli Keskus
140	Kadri OÜ	178	Malli Ilusalong OÜ	216	OÜ Arcus Projekt
141	Kalmer Lepiku Hambaravi OÜ	179	Marmande OÜ	217	OÜ Asme Juurviljad
142	Kalto OÜ	180	Mathiesen ja Pojad OÜ	218	OÜAzul
143	KANTJER OÜ	181	Meediamaaania OÜ	219	OÜ Autopaik
144	Karita OÜ	182	Melu OÜ	220	OÜ Betamar
145	KaroTrans AS	183	Meris AS	221	OÜ BITMARENS
146	Kastoram OÜ	184	Merta Trans OÜ	222	OÜ Carland Grupp
147	Kentaur OÜ	185	METALBOSS OÜ	223	OÜ Der Rote Turm
148	Kenwalt OÜ	186	Mets ja Põld OÜ	224	OÜ Dione Salong
149	Kergu Puit OÜ	187	Milectria Est OÜ	225	OÜ Eldur Puit
150	Kerstock OÜ	188	Milord OÜ	226	OÜ Ekto
151	Ketmas Grupp OÜ	189	Milton Hotels OÜ	227	OÜ E-KÜÜNESTUUDIO
152	Kihnu Majanduse OÜ	190	Mitt MS Balti Trafo OÜ	228	OÜ Eripuhastus

Lisa 7 järg 2.

229	OÜ Etem Pärnu	267	OÜ KAIRO	305	OÜ Martinson Ehitus
230	OÜ Extracare	268	OÜ Kaisma Suurjärve Puhkeala	306	OÜ Marttiini Estonia
231	OÜ Fartel Külalistemaja	269	OÜ Kaja Kinnisvara	307	OÜ Masrit
232	OÜ FENNOBED	270	OÜ KA-KRAANA	308	OÜ Massaažiekspert
233	OÜ Figulus	271	OÜ Kaks Pead	309	OÜ MASSAAZIKAS
234	OÜ Frantica Invest	272	OÜ Kaks Tamme	310	OÜ Massaka
235	OÜ FüsioSport	273	OÜ Kalamajakas	311	OÜ MASTERFLOOR
236	OÜ Gagerage	274	OÜ Kalda Kodu	312	OÜ MASTER ROOFING
237	OÜ Garold Grupp	275	OÜ Kaliiber	313	OÜ Masuta
238	OÜ GG-Group	276	OÜ Kallama	314	OÜ Matkakaubad
239	OÜ Haraldson	277	OÜ KALMET ja POJAD	315	OÜ Matogard
240	OÜ Hea Maitse Meeskond	278	OÜ KEISRI KÖÖK	316	OÜ Matuura Ehitus
241	OÜ Heini Pillikoda	279	OÜ Kolikko	317	OÜ Maximum haldus
242	OÜ Helikonserv	280	OÜ Kollane Koer	318	OÜ Maximum Kliima
243	OÜ Helmetal IMS	281	OÜ Kuldne Muna	319	OÜ MBS KAEVETÖÖD
244	OÜ Hollandia	282	OÜ Kuubik	320	OÜ Meelespea
245	OÜ Holvandi MV	283	OÜ LACOSTENA	321	OÜ Megateip
246	OÜ Ideaalpuhastus	284	OÜ Lahekala	322	OÜ ME Lillakud
247	OÜ IDEGRAN INVEST	285	OÜ Livotrade	323	OÜ Mengel Brothers
248	OÜ IDentist	286	OÜ Lottemaa teemapark	324	OÜ MERA
249	OÜ IFI Pluss	287	OÜ Maakelder	325	OÜ Merema
250	OÜ Ilusad Hetked	288	OÜ Maarakennus JaMika	326	OÜ MERITEL
251	OÜ Indrek Transport	289	OÜ Maarja Viljandi	327	OÜ MERKVIK
252	OÜ Infacto	290	OÜ MACSERIEN	328	OÜ Meropis
253	OÜ Ingridi KV	291	OÜ MADENA	329	OÜ MERXTON VEOD
254	OÜ INTECON	292	OÜ Maimoja	330	OÜ Metskukk
255	OÜ InteliVENT	293	OÜ Malabo	331	OÜ Metsnik Agri
256	OÜ IKU Süsteemid	294	OÜ Malek	332	OÜ Metsur metsas
257	OÜ JFK Group	295	OÜ Manosun	333	OÜ Metver
258	OÜ Jäljed	296	OÜ Marantike	334	OÜ Metsäveljet
259	OÜ Kaardimakse	297	OÜ Maratau Invest	335	OÜ Mextom
260	OÜ Kaarup Vara	298	OÜ Marenek Ehitus	336	OÜ MHF Corp
261	OÜ Kaas Grupp	299	OÜ Marieta	337	OÜ Mikslinks
262	OÜ Kabos	300	OÜ Marituba	338	OÜ M.I.L. Grupp
263	OÜ Kadar Ehitus	301	OÜ Marksa Puhkekeskus	339	OÜ MILLINERY
264	OÜ Ka-été	302	OÜ Marseyli	340	OÜ Milosten
265	OÜ Kaheksakand	303	OÜ Marta Raamat	341	OÜ MJF Eesti
266	OÜ Kai Koolitus	304	OÜ Martenol	342	OÜ MKM Logistics

Lisa 7 järg 3.

343	OÜ MLS	381	OÜ Pipi Puhastus	419	OÜ TESTRIN
344	OÜ Molotov	382	OÜ Plirts-Plärts	420	OÜ The V.I.C.
345	OÜ Mondege Grupp	383	OÜ Poisi Eine	421	OÜ Tiniane
346	OÜ MONOLAIN	384	OÜ Prometei	422	OÜ Tllõiked
347	OÜ Moosiriul	385	OÜ Pro Petraks	423	OÜ TPMV Detail
348	OÜ Moshi	386	OÜ Puurvesi	424	OÜ TrayPro
349	OÜ Mpmarket	387	OÜ PVK Trading	425	OÜ Trivantrum
350	OÜ M.P.S.J.	388	OÜ Pärnu Log Homes	426	OÜ TRÜHVEL
351	OÜ MSB Meelelahutus	389	OÜ RaiMar Hus	427	OÜ Utvängs metsad
352	OÜ MSP Projekt	390	OÜ Raja KT	428	OÜ Uulu Kohvik
353	OÜ M.T. Autokoda	391	OÜ Raume Puit	429	OÜ Valley
354	OÜ MT Dominic	392	OÜ REISISÕBRAD	430	OÜ Valmos
355	OÜ Mulgipoiss	393	OÜ REP Konsultatsioonid	431	OÜ Vein ja Vintage
356	OÜ Multimum	394	OÜ RestBest	432	OÜ Venteco Systems
357	OÜ Munalaid Invest	395	OÜ RZD-snab	433	OÜ Verdikt
358	OÜ MURUHOOLDUS	396	OÜ Saalomon	434	OÜ Verdon
359	OÜ Mõtle Suurelt	397	OÜ Saarivolt	435	OÜ Vesimentor
360	OÜ Mängel ja Pojad	398	OÜ Safety Drivers	436	OÜ Vilensa
361	OÜ Männituka Farm	399	OÜ Sainton	437	OÜ Villa Sillat
362	OÜ Mätiku mets	400	OÜ Salmax	438	OÜ Welmet
363	OÜ Mätiku Talumeierei	401	OÜ Sandred	439	Pakkpuit OÜ
364	OÜ Mätiku talu	402	OÜ Sauga Puit	440	PCG OÜ
365	OÜ Möldri Mets	403	OÜ Seliste Meierei	441	Petfinder OÜ
366	OÜ Mütsi Talu	404	OÜ Sepotex	442	Pimenta OÜ
367	OÜ M&U	405	OÜ Siilipidu	443	Pinea OÜ
368	OÜ Nasva Kodu	406	OÜ Sirje Tammiste konsultatsioonibüroo	444	Pizza Hunt OÜ
369	OÜ Nevocar	407	OÜ SKAMET	445	PJK Haldus OÜ
370	OÜ Nirtelast	408	OÜ Skandia Arendus	446	Plastotec Pärnu OÜ
371	OÜ Nosmot	409	OÜ SoarStream	447	Preab AS
372	OÜ NURME Teedeohutus	410	OÜ Steffing	448	Protsessor OÜ
373	OÜ OK varuosad	411	OÜ Steplon	449	Provintsi Transport OÜ
374	OÜ Ormello Kaubandus	412	OÜ Stiil TK	450	Pruutpaar OÜ
375	OÜ PAIKRE	413	OÜ Studio Solo	451	Puistevilla Paigaldus OÜ
376	OÜ Peegelklaas	414	OÜ Suur Aasta	452	Pärnu Sadam AS
377	OÜ Pereauto	415	OÜ Talvakas	453	Rager OÜ
378	OÜ Pernau Pesukoda	416	OÜ Targa Maja Lahendused	454	RAI GRUPP OÜ
379	OÜ Pessa Lastehoid	417	OÜ Telcontar	455	Rahila OÜ
380	OÜ Petcarebridge	418	OÜ Termopilt	456	Rautaruukki UÜ

Lisa 7 järg 4.

457	Real Estate Company LVM	495	Triidud OÜ	533	Väikelaenu OÜ
458	Renzo OÜ	496	Trimtex Baltic OÜ	534	Väikese Printsia Kohvik OÜ
459	Reklaamprint OÜ	497	Truckmaint OÜ	535	Väiksevälja Mahe OÜ
460	Rigor OÜ	498	TrükiTäht OÜ	536	Väljaotsa OÜ
461	RimLis OÜ	499	Tulundusühistu Falco	537	Vändra Arst OÜ
462	Rineli Grupp OÜ	500	Täisühing Loodustooted Nahrinist	538	Vändra Tehno OÜ
463	Riverbank Studio OÜ	501	Täisühing RAIV EHITUS	539	Värati arenduse OÜ
464	RIVOCO OÜ	502	U Grupp OÜ	540	Värske Paradiis OÜ
465	RL OÜ	503	usaldusühing 2SP Varahaldus	541	Web Expert OÜ
466	Road Car OÜ	504	Vaat ja Vein OÜ	542	Woodbright OÜ
467	Rockenberg OÜ	505	VAGA & KO OÜ	543	Õigusbüroo Jelena Smrodina OÜ
468	Roverta OÜ	506	Vagra Puit OÜ	544	Õilme Massaažituba OÜ
469	Ruukki Products AS	507	VALHÖLL OÜ	545	Õnnelakeskus OÜ
470	Saare Hostel OÜ	508	ValiceCar OÜ	546	Õunapoiss OÜ
471	SCAA Consult OÜ	509	Valiskaup OÜ	547	Äripartnerid OÜ
472	Scanfil OÜ	510	Varson OÜ	548	Ärma-Allika OÜ
473	Sillufan OÜ	511	Vecta Design OÜ	549	Ääremail OÜ
474	Skano Furniture OÜ	512	Vektom OÜ	550	ÖkoFarm OÜ
475	Skano Group AS	513	Veterin OÜ	551	ÖKOPRINT OÜ
476	SOLAMERK OÜ	514	Viking Wood OÜ	552	ÜL-Elektritööd OÜ
477	Solve et Coagula OÜ	515	Villa Wesset OÜ	553	ÜKS LUGU OÜ
478	St. Disain OÜ	516	Viola Lill OÜ	554	X2art Media OÜ
479	ST-ENGINEERING OÜ	517	Virrex OÜ	555	X Tour OÜ
480	Supelsaksad OÜ	518	VZ Productions OÜ	556	YA Ehitus OÜ
481	Sõõrikumeistrid Pärnu OÜ	519	VT & Partners OÜ		
482	SW ENERGIA OÜ	520	Vundament ja karkassi tehnika OÜ		
483	Tallnerk Grupp OÜ	521	VURR OÜ		
484	Taluwärk OÜ	522	VVA OÜ		
485	Tammuru Puit OÜ	523	V.V Catering OÜ		
486	Tata Veod OÜ	524	VVO Trading OÜ		
487	Taunex Auto OÜ	525	VV SPARTEL OÜ		
488	Tervisetaastaja OÜ	526	Võiste Sadama OÜ		
489	Tervari OÜ	527	Võlla Agro OÜ		
490	TIPPGEO OÜ	528	Võrtsukala OÜ		
491	Toiduteema OÜ	529	Võsa Grupp OÜ		
492	Tonberg Grupp AS	530	Võsaspets OÜ		
493	Tootsi Kivi OÜ	531	Võsatööde OÜ		
494	TopReed OÜ	532	Väike Aed OÜ		

Lisa 8. Ettevõtlustoetused Pärnu linnas ja maakonnas – ettevõtjate küsitlus

Olen Klair Luup Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži viimase aasta tudeng, kes viib läbi uuringu „Ettevõtlustoetuste analüüs Pärnu linnas ja maakonnas“. Uuringu tulemusi kasutatakse bakalaureusetöö koostamisel, et välja selgitada taotlejate kogemused Pärnu linna ja maakonna ettevõtete seas perioodil 2007-2013 toetuste taotlemisel. Oluline on ka mitte toetust saanud ettevõtete ja likvideeritud ettevõtete vastused. Teie soovi korral saadan Teile pärast uuringu lõppu kokkuvõtte küsitluse tulemustega. Olen Teile tänulik, kui leiate umbes 5-10 minutit aega küsimustele vastamiseks.

* Required

Milline on Teie ettevõtte õiguslik vorm?

- Osaühing
- Aktsiaselts
- Täisühing
- Usaldusühing
- Tulundusühistu

Mis on Teie ettevõtte peamine tegevusala?

- Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
- Mäetööstus
- Töötlev tööstus
- Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine
- Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus
- Ehitus
- Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrattaste remont
- Veondus ja laondus
- Majutus ja toitlustus
- Info ja side
- Finants- ja kindlustustegevus
- Kinnisvaraala tegevus
- Kutse-, teadus- ja tehnikaala tegevus
- Haldus- ja abitegevused
- Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus
- Haridus
- Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne
- Kunst, meelelahutus ja vaba aeg
- Muud teenindavad tegevused

- Kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus, kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine
- Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus

Kui palju on Teie ettevõttes täna töötajaid?

- < 10
- 10-49
- 50-249
- 250 <

Kus Teie ettevõtte baseerub?

- Pärnu linn
- Pärnu maakond

Kas Teie ettevõtte tegutseb hetkel?

- Jah
- Ei

Mis põhjusel Teie ettevõtte lõpetas tegevuse?

- Klientide puudumine
- Sobiva tööjõu puudumine
- Tihe konkurents
- Majanduskriis
- Juhtimisvead
- Loobumine uute väljakutsete tõttu
- Muu:

Millist finantseerimisallikat peab Teie ettevõtte soodsaimaks?

- Laenukapital
- Sisemine omakapital
- Väline omakapital
- Toetused
- Muu:

Kas Teie ettevõtte on ettevõtlustoetust taotlenud?

- Jah
- Jah, kuid taotlust ei rahuldatud
- Ei

Kui Teie ettevõtte ei ole ettevõtlustoetust taotlenud, siis mis seda põhjustas? (Valida kuni kolm tähtsamat)

- Ettevõtte ei vastanud esitatud tingimustele
- Plaanitud tegevused ei vastanud esitatud tingimustele
- Puudus vajadus
- Tingimused olid liiga ranged
- Asjaajamine on keerukas
- Ettevõtte tegevusala ei sobinud
- Muu:

Mis aastal Teie ettevõtte taotles toetust? (Märkida taotluste esitamiste aastad)

- 2007
- 2008
- 2009
- 2010
- 2011
- 2012
- 2013

Kelle poole pöördusite toetuse saamiseks?

- Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus
- Töötukassa
- Pärnu Linnavalitsus
- Muu:

Mis liiki toetust Teie ettevõtte taotles? (Palun kirjutage toetuse liik).

Millistest infokanalitest saite informatsiooni toetuste kohta?

- Sõbrad/sugulased
- Ajalehed/ajakirjad
- Internet
- Televisioon
- Raadio
- Ettevõtluse Alustamise Sihtasutus
- Eesti Töötukassa
- Pärnu Linnavalitsus
- Muu:

Kuidas Te hindate toetuste taotlemisel info- ja juhendmaterjalide asjakohasust?

- Väga hea
- Hea
- Keskmine
- Madal
- Väga madal
- Ei oska öelda

Kuidas hindate toetuste saamise protsessi?

- Lihtne
- Keeruline
- Palju aega nõudev
- Vähe aega nõudev
- Muu:

Kas Teie ettevõtte taotlus(ed) rahuldati esimesel korral?

- Jah
- Ei

Kui taotlus(ed) ei rahuldatud esimesel korral, siis mitmendal?

Kuidas hindate saadud toetus(t)e mõju oma ettevõttele?

- Majandusnäitajad on paremad
- Majandusnäitajad pole muutunud
- Majandusnäitajad on kehvemad
- Muu:

Kas ettevõtlustoetus(ed) aitas(id) kaasa:

- Uute töökohtade loomisele
- Tootmisprotsessile
- Turundusprotsessile
- Finantsprotsessile
- Muu:

Mida teeksite eelnevate aastate kogemuste baasil toetuse taotlemisel teisti?

Kas Teie arvates aitavad ettevõtlustoetused kaasa kohaliku elu arengule?

- Jah
- Ei

Kas Teie arvates aitab ettevõtlustoetuste saamine pidurdada elanike väljarännet Pärnu linnast ja maakonnast?

- Jah
- Ei

Palun kirjutage ettevõtte nimi, keda esindate. *

Kui soovite tagasisidet küsimustiku tulemuste kohta, siis palun märkida meiliaadress, kuhu see saata.

Lisa 9. Pärnu linna ja maakonna ettevõtted ja uuringus osalenud ettevõtted õigusliku vormi järgi (Allikas: Eraldatud ettevõtlustoetused 2013; Toetatud projektide... 2013; Väljavõte... 2013; Äriregister ning... 2013; autori koostatud)

	Osa- ühing	Aktsia- selt	Tulundus- ühistu	Täis- ühing	Usaldus- ühing
Pärnumaa äriühingud seisuga 01.01.2014	16 646	414	275	70	234
Küsimustikule vastanud äriühingud	151	9	1	0	0
Toetuseid saanud Pärnumaa äriühingud (2007-2013)	538	46	1	1	1
Küsimustikule vastanud toetuseid saanud äriühingud	86	6	0	0	0

Lisa 10. Uurimuses osalenud ettevõtted tegevusalade lõikes (autori koostatud)

Ettevõtte valdkond	Toetuseid saanud ettevõtted	Toetuseid mitte taotlenud ettevõtted	Toetuseid taotlenud ettevõtted	Kokku
Muud teenindavad tegevused	19	7	2	28
Töötlev tööstus	19	8	0	27
Majutus ja toitlustus	19	4	3	26
Ehitus	11	9	1	21
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	4	9	0	13
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	7	6	0	13
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	4	5	0	9
Tervishoid ja sotsiaaltoetused	2	3	1	6
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	3	1	1	5
Veondus ja laondus	1	4	0	5
Info ja side	1	1	0	2
Kinnisvaraalane tegevus	1	1	0	2
Haldus- ja abitegevused	1	0	0	1
Finants- ja kindlustustegevus	0	0	1	1
Haridus	0	1	0	1
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	0	1	0	1
Kokku	92	60	9	161

Lisa 11. Toetuseid taotlenud ettevõtted toetuse liigi ja tugisüsteemi järgi (autori koostatud)

Toetuse liik	Toetuseid saanud ettevõtted	Toetuseid taotlenud ettevõtted
EAS kokku	76	6
Alustava ettevõtja stardi- ja kasvutoetus	49	4
Teadmiste ja oskuste arendamise toetus	12	0
Ekspordi arendamise toetus	4	1
Innovatsiooniosakute toetus	3	1
Välismessitoetus	2	0
Eksporditurunduse toetus	2	0
Turismi turundustoetus ettevõtjale	1	0
Tootmiskorralduse parendusprojektid	1	0
Tootmiskorralduse diagnostika	1	0
Väikesaarte programm	1	0
Pärnu Linnavalitsus kokku	6	1
Pärnu linna ettevõtlustoetus	6	1
Eesti Töötukassa kokku	10	0
Ettevõtluse alustamise toetus	6	0
Palgatoetus	4	0
Muu kokku	14	0

Lisa 12. Toetuseid saanud füüsilised isikud ja ettevõtted informatsiooniallikate kaudu (autori koostatud)

Infokanal	Füüsilised isikud ja ettevõtted
Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS)	71
Sõbrad ja sugulased	30
Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskusest (PEAK)	28
Eesti Töötukassa	14
Ajalehed ja ajakirjad	8
Pärnu Linnavalitsus	7
Televisioon	6
Raadio	1
Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	1
Leader programm	1
Liivi Lahe Kalanduskoda	1
Kalaliit	1
Talupidajate Liit	1
Koolitused	1

SUMMARY

ANALYZE OF ENTERPRICE SUBSIDIES IN PÄRNU TOWN AND COUNTRY

Klair Luup

The aim of the present bachelor thesis was to evaluate the enterprice subsidies as funding instruments, Pärnu town and county entrepreneurs attitude to these subsidies, its application and receiving processes. Also to find out the impact of these measures to enterprices overall development. According to the results of the analyze the aim was to make specific proposals for businesses and support systems to enhance the positive impacts of the subsidies measures.

Author set off to seek answers to these research questions firstly through theoretical overview of the three main distribution of enterprices - size, legal form of ownership and the branch line. This way the theoretical background gave enterprices/potential recipients criterias for applying suitable subsidies from specific support systems and also the specific funding instrument.

Author also gave overview different funding opportunities for financing which can be divided: self, compound and external financing. Enterprice subsidies are part of compound financing schemes. The idea is to raise money through instruments that have both characteristic elements for equity and debt capital. This is important because the different theories of possible capital structure, combined with the characteristics of the company, provide an overview of the right choices for the enterprices.

In the empirical research author focused on the three support systems (Enterprice Estonia (EAS), Estonian Unemployment Insurance Fund and Pärnu City government)

enterprise subsidies in Pärnu City and county in funding period 2007-2013. In this given period EAS has supported 373, Estonian Unemployment Insurance Fund 246 and Pärnu City government 14 enterprises and self-employed entrepreneur. The theoretical background gave framework for the qualitative empirical study among Pärnu enterprises where author explored different experiences in applying subsidies, and involving impacts. The random sample included 556 companies in Pärnu County of which 272 received subsidies from EAS and 6 from Pärnu City Government. In addition, the sample included 278 companies which had no data on the application. Author received 161 replies which accounts 29% of the total sample.

As a result of the study the financial hierarchy theory was confirmed - that means surveyed enterprises preferred internal financing sources to external ones. Internal sources were followed by subsidies because they do not incur interest charges. However the main problem for enterprises when applying subsidies is fulfilling self-financing requirement. In order for the EAS to be able more effectively target Estonia's business environment and raising self-financing opportunities trusting relationship between parties is required. Author is convinced that cooperation with banks (Kredex) would be useful. Also EAS should suggest applicants other ways of funding or how the company could raise required self-financing total.

The main information source about enterprise subsidies were support systems home pages in internet. In addition, starting companies can apply for direct aid. According to the study available information and instructional materials were relevant and helpful. However it was concluded that the media might reflect more in subsidies available to less popular areas that would add new applicants and thus stimulate competition.

The study revealed that in the process of application the companies find it rather time-consuming and complicated. In order to make the process more understandable the applicants should seek the advice of professionals or businesses who have previously applied and received grants. Support systems such as County development centers (CDCs) are organizations located in all counties, offering free information and consulting services to companies.

Author concluded in the research that in Pärnu city and counties the EAS, Estonian Unemployment Insurance Fund and the Pärnu City Government subsidies have a positive impact on businesses, since the subsidies have improve economic indicators or they have remained the same. The research did not prove subsidies deteriorating effect. Enterprise subsidies have also positively affected the businesses production process, job creation, financial processes and marketing processes. Subsidies can also help a starting entrepreneur kick-start their business, a better survival rate for businesses and a larger number of fast-growing companies, to comply with legal requirements, to offer high-quality services, improve the service process and competitiveness, ensuring the health and safety of workers, creating better working environment, rising staff qualification and motivation which helps achieve goals.

The survey results show more positive attitudes towards subsidies influence. Largely because the interviewers found the the enterprice subsidies contribute to local development and receiving subsidies helps to prevent exodus of the inhabitants of the city and county of Pärnu. While getting support can not always guarantee the desired outcome the author is convinced it will not worsen the situation. The current research can be further developed and investigate how the enterprice subsidies meet the Pärnu city and county development needs.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Klair Luup,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Ettevõtlustoetuste analüüs Pärnu linnas ja maakonnas“, mille juhendaja on Indrek Jakobson ja kaasjuhendaja on Margus Kõomägi,
 - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus, **21.05.2014**